Deskriptivna analiza turističkih pokazatelja Ličko-Senjske Županije

Kordić, Ksenija

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic Nikola Tesla in Gospić / Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:107:473610

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

Polytechnic Nikola Tesla in Gospić - Undergraduate thesis repository

zir.nsk.hr

Image not found or type unknown

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Ksenija Kordić

DESKRIPTIVNA ANALIZA TURISTIČKIH POKAZATELJA LIČKO - SENJSKE ŽUPANIJE

DESCRIPTIVE ANALYSIS OF TOURISM INDICATORS OF LIKA - SENJ COUNTY

Završni rad

Gospić, 2017.

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Poslovni odjel

Stručni studij Ekonomika Poduzetništva

DESKRIPTIVNA ANALIZA TURISTIČKIH POKAZATELJA LIČKO - SENJSKE ŽUPANIJE

DESCRIPTIVE ANALYSIS OF TOURISM INDICATORS OF LIKA - SENJ COUNTY

Završni rad

MENTOR

Kristina Devčić, univ.spec.oec

STUDENT

Ksenija Kordić

MBS: 2962000371/09

Gospić, rujan 2017.

Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću

Poslovni odjel

Gospić, 19. travnja 2017.

Z A D A T A K

za završni rad

Pristupniku Kseniji Kordić MBS: 2962000371/09 .

Studentu stručnog studija Ekonomika poduzetništva izdaje se tema završnog rada pod nazivom

Deskriptivna analiza turističkih pokazatelja Ličko-senjske županije

Sadržaj zadatka :

Opisati povijest razvoja turizma. Navesti turistička obilježja Ličko-senjske županije. Prikazati karakteristike turizma u Ličko-senjskoj županiji. Opisati korištenu metodologiju. Definirati deskriptivne pokazatelje korištene u empirijskom dijelu rada. Analizirati dobivene rezultate. Donijeti zaključak.

Završni rad izraditi sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Veleučilišta „Nikola Tesla“ u Gospiću.

Mentor: Kristina Devčić, v.pred. zadano: 19. travnja 2017., _____

(ime i prezime) (nadnevak) potpis

Pročelnik odjela: dr.sc. Vlatka Ružić, v.pred. predati do: 05. rujna 2017., _____

(ime i prezime) (nadnevak) potpis

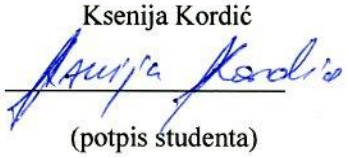
Student: Ksenija Kordić primio zadatak: 19. travnja 2017., _____

(ime i prezime) (nadnevak) potpis

I Z J A V A

Izjavljujem da sam završni rad pod naslovom Deskriptivna analiza turističkih pokazatelja Ličko - senjske županije izradila samostalno pod nadzorom i uz stručnu pomoć mentora Kristina Devčić, univ.spec.oec..

Ksenija Kordić

(potpis studenta)

SAŽETAK

Budućnost turizma ovisi o praćenju parametara i ostvarenih rezultata u prošlim godinama. Na temelju analiziranih podataka o smještajnim kapacitetima, dolascima i noćenjima moguće je utvrditi kretanje tih pokazatelja i na temelju tih zaključaka može se odrediti putanja budućih trendova. Pravovremenim zamjećivanjem pomaka u trendovima može se djelovati sukladno s potrebama trenda i tako osigurati pozitivno poslovanje. Kako bi sve to bilo moguće potrebno je koristiti statističke pokazatelje i statističku analizu koje pružaju kvalitetan uvid u analizirane podatke. Primjenom pokazatelja deskriptivne statistike, grafičkih prikaza i analize vremenskih nizova u ovom je radu prikazan utjecaj vanjskih faktora na turizam Ličko – senjske županije. Također je prikazano kako s razvojem ruralnih područja dolazi do povećanja svih promatranih faktora u ruralnim djelovima županije.

Ključne riječi: turizam, statistička analiza, ruralni turizam

SUMMARY

The future of tourism depends on tracking parameters and achieved results during previous years. Based on analyzed data regarding accommodation capacities, arrivals and departures it is possible to determine development of observed data and based on those conclusions determine trajectory of future trends. By timely observation of shifts in trends it is possible to act accordingly and secure positive business. For all that to be possible it is necessary to use statistical indicators and statistical analysis which provide us with an insight to observed data. The main goal of this paper is to present influence of external factors on tourism of Lika – Senj County by using indicators of descriptive statistics, graphical displays and time series analyzes. It was also shown that with development of rural areas comes to increase of all observed parameters in rural areas of Lika – Senj County.
Key words: tourism, statistical analysis, rural tourism

SADRŽAJ

1. UVOD 1

1.1. Predmet istraživanja 1

1.2. Cilj i svrha istraživanja 1

1.3. Metode istraživanja 1

1.4. Struktura rada 2

2. POVIJESNI PREGLED TURIZMA 3

3. TURISTIČKA OBILJEŽJA LIČKO – SENJSKE ŽUPANIJE 6

4. TURIZAM LIČKO – SENJSKE ŽUPANIJE 8

4.1. Kontinentalno ličko - gorska cjelina i kontinentalni turizam 8

4.2. Primorsko podgorske - otočne cjeline i morski turizam 10

4.3. Top destinacije 10

4.4. Ruralni turizam kao budućnost turizma 12

5. KORIŠTENA METODOLOGIJA 17

5.1. Organizacija prikupljenih podataka i prikazivanje rezultata 18

5.2. Mjere središnjih vrijednosti 18

5.3. Mjere raspršenja 20

5.4. Distribucije rezultata i položaj rezultata u skupini 22

5.5. Empirijski rezultati 23

5.5.1. Analiza smještajnih kapaciteta 23

5.5.2. Analiza dolazaka i noćenja 29

6. ZAKLJUČAK 43

7. LITERATURA 45

1. UVOD

1.1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja ovog rada je turizam Ličko - senjske županije kroz primjenu metoda deskriptivne statistike, pri čemu će se izvršiti prikupljanje, organizacija, opis i analiza prikupljenih podataka. Prikupljeni statistički podaci analizirati će se pomoću pokazatelja deskriptivne statistike, grafičkih prikaza i analiza vremenskih nizova. Na temelju dobivenih rezultata nakon analize smještajnih kapaciteta, dolazaka i noćenja turista utvrditi će se razvoj turizma i turističke ponude Ličko - senjske županije od 2011. do 2016. godine, odnosno kretanje parametara u promatranom razdoblju. Podaci i rezultati pružiti će uvid u važnost prikupljanja i analize istih kako bi se prikazao utjecaj ekonomije na turizam, te kako bi se pravovremenim planiranjem izbjegao negativni utjecaj na turizam i postigao pozitivan rast.

1.2. Cilj i svrha istraživanja

Glavni cilj ovoga istraživanja je statistička analiza turizma u Ličko - senjskoj županiji kako bi se utvrdilo kretanje parametara (smještajni kapaciteti, dolasci i noćenja) u promatranom razdoblju do 2011. do 2016. godine. Nakon utvrđenog kretanja parametara, pružiti će se kvalitetniji uvid u utjecaj ekonomije na turizam u početnim godinama promatranog razdoblja, te utjecaj razvoja ponude i kvalitete usluge u kasnijim godinama promatranog razdoblja. Svrha istraživanja je prikazati utjecaj vanjskih elemenata na razvoj turizma Ličko - senjske županije.

1.3. Metode istraživanja

Kako bi se ostvarilo istraživanje podatke je potrebno prikupiti i definirati i u tu svrhu koristiti će se dva pristupa, teorijski i empirijski. Pri teorijskom pristupu koristiti će se stručna literatura, i metode analize, deskripcije, apstrakcije, komparacije i dedukcije. Empirijski pristup provesti će se testiranjem podataka prikupljenih iz relevantnih izvora, obrađenih pomoću programa Microsoft Excel i prikazanih pomoću tablica i grafikona uz izvedene

zaključke. Metode koje će se koristiti su pokazatelji deskriptivne statistike, grafički prikazi i analize vremenskih nizova.

1.4. Struktura rada

Rad se sastoji od pet poglavlja, kroz koja će se prikazati važnost turizma u Ličko - senjskoj županiji, utjecaj ekonomije na turizam i na domicilno stanovništvo, te smjernice za razvoj turizma u budućnosti. U prvom poglavlju, Uvod, biti će definiran predmet rada, ciljevi koji će se radom ostvariti i metode kojima je rad ostvaren. Drugo poglavlje sadržavati će povijesni pregled turizma, njegov nastanak i razvoj. Treće poglavlje pojašnjavati će turistička obilježja Ličko - senjske županije, njezin teritorijalni sastav i geografske posebitosti. U četvrtom poglavlju govoriti će se o turističkim posebitostima županije prema geografskom području. Peto poglavlje predstavljati će korištenu metodologiju, teorijski dio o korištenim metodama, empirijske rezultate dobivene primjenom metoda. Na kraju rada nalaziti će se zaključak i sažetak rada, korištena literatura, popis tablica, grafova i slika korištenih u radu.

2. POVIJESNI PREGLED TURIZMA

Turizam kao pojavu i njezin povijesni razvoj može se pratiti od početaka čovječanstva. Potreba za upoznavanjem novih mjesta i kultura, kao i potreba za trgovinskom razmjenom uvelike je utjecala na kretanja čovječanstva. Prateći povijesni razvoj turizma nailazi se na trgovinska putovanja u Babilon i Asiriju, Kinu i Japan, a razvojem društva i društvenih poredaka u doba Antike na putovanja vezana uz sportske događaje. Vrijeme trajanja Rimskog Carstva je obilježeno putovanjima u terme, lječilišta, amfiteatre i sl. Raspadom Zapadnog Rimskog Carstva dolazi do prekida slobodnog kretanja stanovništva motiviranog zabavom i razonodom, ceste i putovanja u dalje krajeve postaju opasna te to razdoblje traje gotovo 800 godina. Početkom 12. stoljeća turizam se ponovno pojavljuje, u obliku vjerskog turizma. Svrhe putovanja su bile vjerske prirode, posjećivala su se svetišta i hodočasnička putovanja su sve češća. Turizam od 16. stoljeća do 19. stoljeća je obilježen putovanjima plemstva i relativno višeg staleža. Takva putovanja su osmišljavana kao edukativna, zanimljiva, umjetnički kulturološka, a glavna svrha je bila upoznavanje kulture i obogaćivanje iskustava. Ovo razdoblje povijesti putovanja može se nazvati predturističkom epohom odnosno epohom pojava sličnih ili analognih turizmu.

Odlike **predturističke** epohe (Marković, 1987):

1. putovanja su pojedinačna i neorganizirana,
2. nema aktivnog odnosa putnika i ambijenta (budući da su putnici malobrojni, oni ne vrše aktivniji utjecaj na prostor; odnosno ambijent u kojem borave),
3. nema osnovnih faktora turizma (nema dovoljno slobodnih sredstava i slobodnog vremena, komunikacijski, tj. prometni i receptivni faktori nisu dovoljno razvijeni, urbanizacija je na početku razvoja i uglavnom ne djeluje kao faktor turizma, nema medija koji bi promovirali atraktivne faktore itd.),
4. korisnici putovanja su uglavnom predstavnici bogatih, aristokratskih slojeva,
5. uloga države je u cijelom razdoblju uglavnom pasivna.

Sredinom 19. stoljeća započinje turistička epoha, plemstvo posjećuje terme, lječilišta i kulturna odredišta. Početkom 20. stoljeća, promjenama nastalim industrijskom revolucijom, povećanjem prava radnika i radnih uvjeta dolazi do povećanja broja korisnika turističkih

usluga te se tako javljaju i prva turistička mjesta. Nakon II. svjetskog rata dolazi do naglog povećanja turističkih putovanja i potrebe za turističkim uslugama te turizam postaje i predmet ekonomskog proučavanja.

Odlike **turističke** epohe su (Cicvarić, 1990.):

1. putovanja dobivaju na masovnosti; putuju sve više i predstavnici ostalih slojeva društva, a ne samo aristokrati,
2. između turista i ambijenta sve više dolazi do aktivnog međuodnosa,
3. svi se osnovni faktori turizma snažno razvijaju i djeluju stvarajući masovnu, društvenu potrebu za turističkom rekreacijom,
4. sezona postaje pretežito ljetna, kupališna,
5. uloga države je aktivna,
6. turizam postaje snažan ekonomski faktor i djeluje kao posljedica i faktor privrednog razvoja.

Paralelno s razvojem turističke epohe u svijetu, dolazilo je do razvoja turizma u Hrvatskoj. Za vrijeme predturističke epohe zabilježena su turistička putovanja poput hodočašća i posjeta termama, i kao rezultat posjećenosti dolazilo je do razvoja infrastrukture (toplice, hoteli, prenoćišta). Ulaskom u turističku epohu pa do početka I. svjetskog rata ozbiljnije se prionulo izgradnji cestovnih i željezničkih prometnica, uvođenjem parobrodskih linija na Jadranskom moru, a istovremeno se bilježi otvaranje prvih hotela (1884. godine Zagreb, Opatija, Zadar, Dubrovnik), napisani su i prvi turistički vodiči, a 1892. godine u Zagrebu je organizirano prvo istraživačko putovanje na Velebit. Zahvaljujući upravo razvoju infrastrukture i pogodnom položaju dolazi do razvitka turizma i u Lici, gdje se može pronaći zapise kako su već krajem 19. stoljeća u Gospiću zabilježena konačišta, svratišta, hoteli, teniska igrališta, lovne i ribolovne udruge, planinari, parkovi, kupališta.

Početkom 30-ih godina prošlog stoljeća došlo je do naglog porasta turističkih dolazaka (prosječno milijun turističkih dolazaka godišnje). Veći broj korisnika usluga doveo je do poboljšanja usluga te su tako uvedene boravišne pristojbe, otvarane su mjenjačnice, i uspostavljene domaće i međunarodne zrakoplovne linije.

Nakon II. svjetskog rata prvenstveno dolazi do obnavljanja infrastrukture te se istovremeno osnivaju nacionalni parkovi i parkovi prirode te dramski, filmski i glazbeni festivali. Grade se mnogobrojni turistički objekti, hoteli, marine, kampovi. Važna godina za turizam bila je 1979. godina kada su na UNESCO-ovu listu svjetske baštine upisana prva tri područja (Dioklecijanova palača u Splitu, stari grad Dubrovnik i nacionalni park Plitvička jezera). Prosječan broj dolazaka u 80-im godinama je preko 10 milijuna i turizam se kretao ujednačenim trendom.

Tijekom Domovinskog rata turizam je bio u fazi stagniranja, dok su turistički objekti služili za smještaj prognanika i izbjeglica. Završetkom rata dolazi do ponovnog pokretanja turizma (prosječni broj dolazaka je manji od 2,5 milijuna godišnje), a posebice nakon 2000. godine kada se bilježi nagli porast stranih turista te Hrvatska postaje jedna od svjetskih top destinacija (prosječni broj dolazaka je veći od 10 milijuna godišnje).

3. TURISTIČKA OBILJEŽJA LIČKO – SENJSKE ŽUPANIJE

Ličko-senjska županija smještena je između Primorsko-goranske županije na sjeverozapadu, Karlovačke županije na sjeveru, Zadarske županije na jugu i jugoistoku, te Bosne i Hercegovine na istoku. Zauzima središnji geografski položaj i ima važno spojno značenje unutar prostora Republike Hrvatske.

Po površini teritorija među županijama u Republici Hrvatskoj, najveća je županija sa 5.350,50 km² i obuhvaća 9,46% državnog teritorija. Prostire se isključivo u većem dijelu ličkog zaleđa, te obuhvaća veći dio planine Velebit, njegovo Senjsko-karlobaško priobalje i sjeverozapadni dio najbližeg otoka Paga. Županiji pripada i dio teritorijalnog mora (596,63 km² ili 1,9% hrvatskog morskog akvatorija), što ne povećava samo njegovu površinu, nego i značenje, te sa 2,29 km² površine otoka čini 0,07% površine svih otoka Hrvatske.

Ličko - senjska županija obuhvaća 4 grada (Gospić, Novalja, Otočac i Senj) i 8 općina (Brinje, Donji Lapac, Karlobag, Lovinac, Perušić, Plitvička jezera (sjedište Korenica), Udbina i Vrhovine). Važnost Županije u hrvatskom prostoru i izvan njega prvenstveno je određena funkcijom geoprometnog križišta između tri vodeća polarizacijska žarišta u državi - Zagreba, Rijeke i Splita. (Ličko senjska županija, http://www.licko-senjska.hr/ Ličko senjska županija)

Vrijednost županije određena je pripadnošću njezina kontinentskog područja geostrateškoj i ekološkoj jezgri Hrvatske te autohtonim gospodarskim potencijalima sadržanim u poljodjelskim površinama, šumskom i vodnom bogatstvu, turistički vrijednim područjima (priobalje), prostorima nacionalnih parkova, parkova prirode, porječjima krških rijeka. Posebno mjesto pripada Velebitu, najdužoj i najistaknutijoj hrvatskoj planini, koja razdvaja prostor Županije na dva pročelja: primorsko i kontinentalno. Velebit je park prirode i svjetski rezervat biosfere unutar kojega su dva nacionalna parka (Nacionalni park „Paklenica“ i Nacionalni park „Sjeverni Velebit“). Tu je i lička gorsko-krška zavala orografskim obodom Plješivice i Kapele, koja zbog svoje geološko-geomorfološke predispozicije, predstavlja najveći prirodni spremnik kvalitetne pitke vode u Hrvatskoj, te izuzetno atraktivne rijeke Gacka, Lika, Una i Korana.

Prema broju i raznovrsnosti zaštićenih prirodnih objekata i lokaliteta, Županiji pripada jedno od vodećih, a po njihovu udjelu u ukupnoj površini apsolutno vodeće mjesto među hrvatskim županijama (2.368 km² ili 58% površine svih nacionalnih parkova i parkova

prirode u Hrvatskoj). Među njima središnje mjesto imaju Nacionalni park „Plitvička jezera“, Nacionalni park „Paklenica“ i Nacionalni park „Sjeverni Velebit“ te „Park prirode Velebit“. Prirodnu baštinu ove županije upotpunjuje bogatstvo raznolikosti drugih zaštićenih objekata prirode, kao što su novi parkovi prirode, strogi prirodni rezervati, posebni rezervati (floristički, šumske vegetacije i park šume), zaštićeni krajolici, zaštićene biljne i životinjske vrste i njihova staništa, hidrološki, geomorfološki i paleontološki spomenici prirode, spomenici parkovne arhitekture. Položaj Županije između južnog - jadranskog i sjevernog - podunavskog područja hrvatske države daje joj posebno značenje.

Županija se sastoji od dvije veće i bitno različite prostorne cjeline: **kontinentalno ličko - gorske i primorsko podgorske - otočne cjeline**.

Dužina kopnene obalne crte u Gradu Senju i Općini Karlobag iznosi oko 110 km, a u Gradu Novalji, koja obuhvaća sjeverozapadni dio otoka Paga i pripadajuće otoke i otočiće Škrda, Veli Dolfin, Mali Dolfin, Veli školj (Tonar), ukupna dužina obalne crte je oko 90 km. Dakle, dužina cjelokupne obalne linije Ličko-senjske županije iznosi oko 200 km. Ličko-senjskoj županiji pripada 596,6 km² površine hrvatskoga jadranskog teritorijalnog mora. Pripadajuće dijelove obale Otoka Paga omeđuju Paški kanal i Kvarnerić, te je podmorje Ličko-senjske županije sastavni dio njezina prostora. Privlačno more i u znatnoj mjeri sačuvane izvorne vrijednosti, razvedena obala u velebitskom priobalju, na Otoku Pagu i na drugim manjim pripadajućim otocima i otočićima, s brojnim uvalama i plažama temelj su ponude morskog turizma. Velebitski (Podgorski) kanal i planinski masiv Velebita kao park prirode i svjetski rezervat biosfere otvaraju kontinentalni dio turističkim, rekreacijskim i edukativnim mogućnostima iskorištavanja. (Strategija ukupnog razvoja Grada Novalje 2016. - 2020.)

4. TURIZAM LIČKO – SENJSKE ŽUPANIJE

Zbog geografske posebitosti, županija se dijeli na dvije cjeline, kontinentalno ličko - gorsku i primorsko podgorsko - otočnu cjelinu.

Slika 1. Karta Ličko - Senjske županije

Izvor: Proleksis enciklopedija Online, Karta Ličko - Senjske županije, http://proleksis.lzmk.hr/54494/, 10.05.2017.

4.1. Kontinentalno ličko - gorska cjelina i kontinentalni turizam

Kontinentalni dio Županije uključuje područje zapadne Kapele i gorje, dolinu Gacke i visoravan središnje Like. Doline rijeka Like, Gacke i Krbave prirodni su rezervati s mnoštvom izvora iz dubokih krških podvodnih tokova. Osim toga, površinski vodotoci Like obiluju endemskim gackim pastrvama, dok rijeka Gacka predstavlja drugi po veličini podvodni tok u Europi. Dobrim dijelom uslijed relativno niske gustoće naseljenosti, a u kontrastu s izrazito povoljnom resursnom osnovom, danas je evidentan premalen broj turističkih sadržaja/infrastrukture na području Ličko-senjske županije. Jedinu iznimku

predstavlja NP Plitvička jezera i otok Pag (grad Novalja). Neovisno o tome, potrebno je istaknuti postojanje nekoliko hotelskih objekata i restorana pri čemu, osobito oni izgrađeni u novije vrijeme, zadovoljavaju međunarodne standarde kvalitete.

S druge strane, popis uočenih slabosti znatno je duži. Slabosti se ponajviše odnose na nedostatak usluga od strane privatnog sektora, osobito turoperatora, putničkih agencija, turističkih vodiča, ponude proizvoda za tržište specijalnih interesa i sl. Tome valja pridodati i akutan nedostatak turističkih sadržaja i objekata lociranih u blizini značajnijih atrakcija. Konačno, uslijed činjenice da postoji samo nekoliko lokacija gdje se može dobiti informacija o turističkim sadržajima i/ili uslugama, često i s njihovim nedovoljno prilagođenim vremenom poslovanja, velik broj potencijalnih posjetitelja nema prilike saznati dovoljno o značajkama županije, odnosno provesti više vremena upoznavajući se s njihovim ljepotama. Nema sumnje da uočeni nedostaci bitno umanjuju mogućnost uspostave cjelovitog turističkog lanca vrijednosti, što se negativno odražava kako na diverzifikaciju turističkih doživljaja, tako i na visinu prihoda od turizma. (Županijska razvojna strategija 2020.g.)

Uz prirodne resurse, Ličko-senjska županija nudi i raznovrsno kulturno-povijesno nasljeđe, a što se, osim kroz razlike u dijalektu i tradiciji kontinentalnog dijela Županije od njenog obalnog dijela i otoka Paga, reflektira osobito u sferi spomeničke baštine. Ipak, turistička atraktivnost kulturno-povijesnih resursa Županije donekle zaostaje za prirodnom resursnom osnovom. Identificirani resursi Županije klasificirani su prema njihovom razvojnom potencijalu i i pritom su korišteni sljedeći kriteriji: dostupnost, očuvanost i prezentacija, interpretacija, odnosno raspoloživost promotivnih materijala).

Turistička i ugostiteljska djelatnost danas je najvećim dijelom zastupljena na području Nacionalnog parka Plitvička jezera, na području uz rijeku Gacku na Velebitu. Na tim su područjima prisutne sljedeće vrste turizma; stacionarni turizam u hotelskom i privatnom smještaju: lovni turizam (na većem dijelu Županije), ribolovni turizam (rijeke Gacka, Lika, Una, Korana, Jadova, Ričica, jezero Kruščica), vjerski turizam (Krasno), seoski turizam na području Velebita i Gackog polja, rekreativni turizam (planinarski, speleološki, kupanje, sportsko ronjenje i podvodni ribolov, jahanje, jedrenje, daskanje, biciklizam, skijanje, sanjkanje), aero-turizam (letenje sportskim avionima i jedrilicama, zmajevima, padobranima i dr.), vezan prvenstveno za aerodrome u Udbini i Otočcu.

4.2. Primorsko podgorske - otočne cjeline i morski turizam

Prirodni turistički resursi otoka Paga uključuju: pješčane plaže (Zrće, Straško, Planjka, Caska, Ručica itd.), maslinike (Lun), „mjesečev pejzaž“ (područje surog krša) i visokokvalitetne uvjete za ronjenje (uključujući novootkriveno podmorski arheološki lokalitet s amforama, koje potječu iz prvog stoljeća pr. Kr.). Obalni dio podno velebitskog masiva karakterizira krševito zemljište i brojni kanjoni urezani u planinske padine oblikujući plitke uvale sa šljunčanim plažama. Tipičan primjer je uvala Zavratnica blizu Jablanca. Turistička i ugostiteljska djelatnost danas je najvećim dijelom zastupljena na otoku Pagu, odnosno na području grada Novalje, na obalnom području općine Karlobag. Na tim su područjima prisutne sljedeće vrste turizma; stacionarni turizam u hotelskom i privatnom smještaju (čitavo područje grada Novalje, obalno područje grada Senja, područje općine Karlobag), lovni turizam (na većem dijelu Županije), rekreativni turizam (planinarski, speleološki, kupanje, sportsko ronjenje i podvodni ribolov, jahanje, jedrenje, daskanje, biciklizam, skijanje, sanjkanje), tranzitni nautički turizam na čitavom obalnom i otočkom području.

4.3. Top destinacije

Plitvička jezera su najveći i najstariji hrvatski nacionalni park, proglašen nacionalnim parkom 1949. g. te je uvršten u popis svjetske prirodne baštine UNESCO-a 1979. godine.

Grad Otočac središte je pokrajine Gacke, jedno od najstarijih naselja s hrvatskim stanovništvom, nastao je na prirodnom otočiću usred rijeke Gacke. Na području Gacke možete pronaći Muzej Gacke s bogatom etnografskom i arheološkom zbirkom, zatim mlinice kao na Majerovom i Tonković vrilu te svetište Majke Božje Karmelske u Kuterevu.

Velebit je najveća planina u Hrvatskoj, dugačka je oko 145 kilometara, a široka od 30 na sjeveru do 10 kilometara na jugu. Planina je uvrštena 1978. godine u mrežu svjetskih rezervata biosfere u sklopu UNESCO-ova programa Čovjek i biosfera (MAB). Vršne dijelove sjevernoga i srednjega Velebita, od Zavižana i Baških Oštarija, povezuje oko 57 km duga Premužićeva staza nazvana po njezinu projektantu i graditelju Anti Premužiću (1889. – 1979.). (TZ Ličko senjske županije, http://visit-lika.com/category/upoznajte-regiju/istrazite-

regiju, 12.05.2017.) Staza je 2009. godine zaštićena kao kulturno dobro Republike Hrvatske. Cijelo područje planine zaštićeni je park prirode, a Sjeverni Velebit i Paklenica nacionalni su parkovi.

Grad Gospić i njegova okolica u prvom su redu poznati po prirodnim ljepotama. U starogradskoj jezgri Gospića nalazi se kip djevojke nazvane Marta, rad kipara Frangeša-Mihanovića, u znak sjećanja na uvođenje vodovoda 1894. U Smiljanu se nalazi Memorijalni centar Nikola Tesla, sastoji se od rodne kuće znanstvenika, replike objekta ispitne stanice iz Colorado Springsa, Tesline turbine u potoku Vagancu i prototip broda na daljinsko upravljanje koji je Tesla napravio 1898. U mjestu Veliki Žitnik nalazi se Spomen-dom velikoga hrvatskog povjesničara, političara i ideologa dr. Ante Starčevića, oca domovine (1823. – 1896.)

Glavne atrakcije **Perušića** su pećinski park Grabovača, frankopanska utvrda/kula Stari Grad, rijeka Lika i jezero Kruščica, Kosinjski kameni most iz 19 st., jela Car – najveća jela u Europi i najveće velebitsko stablo, arheološki lokalitet Pisani kamen – prva poznata međunarodna arbitraža, arheološki lokalitet Kosinjska tiskara – prva tiskara na slavenskom jugu.

Atrakcije koje se nalaze u **Brinju** i okolicu su grad Sokolac iz 14. st. s kapelom Presvetoga Trojstva i kapela sv. Fabijana i Sebastijana iz kasnoromaničkoga doba, zatim crkva sv. Vida iz 14. stoljeća, kameni most preko potoka Gate-Jaruge u središtu Brinja na staroj Jozefinskoj cesti, star preko 200 godina te špilja Rokina bezdana i Siničić špilja kod sela Letinca.

Posebitost **Senja** ponajviše leži u tvrđavi Nehaj, koja je sagrađena sredinom XVI. stoljeća, te je simbol grada Senja i jedne cijele epohe hrvatske i europske povijesti. Ostale znamenitosti su katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije sagrađena u 12. stoljeću, gradske zidine s kulama (Kula Lipica, Leonova kula, Šabac, Trybenad), velika vrata, završetak Jozefinske ceste i ulaz u grad, ostaci Senjske ploče, oko 1100. god. koja je pisana glagoljicom te Zavratnica, uvala na putu uz more od Senja prema Karlobagu.

Posebitosti **Karlobaga** su ruševine srednjovjekovne četverokutne utvrde „Fortica“ gdje je jedan dio utvrde uređen i otvoren pod nazivom Mediteranski vrt Kava – galerija mozaika, zatim ruševine crkve sv. Karla Boromejskoga iz 1710. uz koju stoji spomenik Šimi

Starčeviću, autoru prve gramatike na hrvatskom jeziku te kapucinski samostan u kome se nalazi slika Posljednja večera autora Cristofora Tasca i župna crkva sv. Josipa izgrađena 1712. godine za vrijeme Leopolda I.

Iako je **Novalja** najpoznatija po svojim plažama (Zrće, Planjka i Straško), grad ima i bogatu povijest pa se tako može posjetiti Talijanova buža, antički podzemni vodovod, u cijelosti isklesan u kamenu, dugačak oko 1 100 m i širok do 70 cm, područje Caske na kojemu su u posljednje vrijeme intenzivirana istraživanja rimskog naselja Cisse koje je prema legendi propalo u potresu u 4. stoljeću i gotička crkva Majke Božje od Ružarija u središtu grada.

4.4. Ruralni turizam kao budućnost turizma

U administrativne svrhe u Republici Hrvatskoj razlika između ruralnih i urbanih područja temelji se na teritorijalnoj podjeli gdje se manje administrativne jedinice, općine, smatraju ruralnim, dok se gradovi smatraju urbanim područjima. Na temelju takvog administrativnog kriterija, od ukupnog stanovništva od 4.437.460 (DZS, Popis stanovništva 2001.), 44,4 % (1.971.005) stanovnika smatra se ruralnim stanovništvom, a 55,6 % (2.466.455) smatra se urbanim stanovništvom. (Strategija ruralnog razvoja RH)

U svrhu provedbe politike ruralnog razvoja, kao najčešći međunarodno priznat i korišten kriterij za razlikovanje ruralnih i urbanih područja koristi se definicija OECD-a, koja se temelji na gustoći naseljenosti stanovništva. Na lokalnoj razini (LAU 1/2 – općine, gradovi u Republici Hrvatskoj), područja se klasificiraju kao ruralna ili urbana temeljem praga od 150 stanovnika na km^2. Na regionalnoj razini (NUTS 3 – županije u Republici Hrvatskoj), OECD definira tri skupine područja, ovisno o udjelu stanovništva u regiji koje živi u ruralnim lokalnim područjima:

- pretežito ruralne regije (više od 50 % stanovništva regije živi u lokalnim ruralnim područjima),
- značajno ruralne regije (15 – 50 % stanovništva regije živi u lokalnim ruralnim područjima) i

- pretežito urbane regije (manje od 15 % stanovništva regije živi u lokalnim ruralnim područjima.

Primjenom OECD kriterija od 150 stanovnika na km^2 u lokalnim administrativnim jedinicama na županije, u svrhu definiranja ruralnih područja u Republici Hrvatskoj dolazi se do sljedećih zaključaka:

- 91,6 % ukupnog područja Republike Hrvatske klasificira se kao ruralno područje, a 8,4 % kao urbano područje;
- 88,7 % naselja smješteno je u ruralnim područjima, a 11,3 % u urbanim područjima sa 35 % stanovništva u 14 gradova sa više od 30.000 stanovnika;
- 47,6 % ukupnog stanovništva živi u ruralnim područjima, a 52,4 % stanovništva u urbanim područjima.

Tablica 1: Ruralna i urbana područja, stanovništvo prema OECD kriteriju

Područja prema OECD kriteriju	**Broj stanovnika**	**% od ukupnog broja stanovnika RH**	**Pripadaju županije**
Izrazito ruralna područja	1.994.420	46,55 %	Bjelovarsko-bilogorska, Brodsko- posavska, Karlovačka. Koprivničko -križevačka, Krapinsko-zagorska, **Ličko -senjska**, Požeško-slavonska, Sisačko -moslavačka, Šibensko-kninska, Varaždinska, Virovitičko-podravska, Vukovarsko-srijemska, Zadarska, Zagrebačka
Ruralna područja	1.500.452	35,02 %	Dubrovačko-neretvanska, Istarska, Međimurska, Osječko-baranjska, Primorsko-goranska, Splitsko-dalmatinska
Urbana područja	790.017	18,44 %	Grad Zagreb

Izvor: Strukturni fondovi - Nacrt Programa ruralnog razvoja, www.strukturnifondovi.hr/program-ruralnog-razvoja-2014-2020., 13.05.2017.

Promatrajući navedene podatke prema kojima je određivanje granice ruralnosti područja gotovo nemoguće, postaje jasnije zašto nikada nije provedena detaljna razvojna politika ruralnog turizma. Najveća problematika ruralnih dijelova je depopulacija, pad ekonomske aktivnosti te dominacija turizma na obalno područje nakon dugogodišnjeg promoviranja i poticanja razvoja obalnih destinacija.

U posljednje vrijeme uočavaju se trendovi promjena u turističkoj potražnji kroz postepeno napuštanje masovnog turizma i porast interesa za selektivnim oblicima turizma, što je rezultiralo prilagodbom mnogih destinacija u nastojanju da zadrže ili ojačaju svoje tržišne pozicije. Svjesna novih okolnosti, Hrvatska također nastoji repozicionirati svoju turističku ponudu i image. U tom smislu, mnoga područja, koja su do sada imala marginalno značenje, postaju njena nova konkurentska prednost te tako dolazi do razvoja ruralnog turizma.

Prema podacima koje je prikupila Hrvatska gospodarska komora, broj seoskih turističkih domaćinstava je porastao s 80 u 1999. g. na 177 u 2002. g., da bi koncem 2003. g. taj broj dosegao 251.

Može se konstatirati kako 'ruralni turizam obuhvaća sve turističke usluge/aktivnosti/vidove turizma koje se događaju unutar ruralnih područja, pri čemu se pod ruralnim prostorom podrazumijevaju područja u kojima prevladavaju prirodno okruženje, seoski okoliš, mala naselja, izdvojena poljoprivredna gospodarstva, dok su poljoprivreda i šumarstvo glavne gospodarske aktivnosti. Ruralni turizam je spektar aktivnosti, usluga i dodatnih sadržaja koje organizira ruralno stanovništvo, uglavnom, na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima u cilju privlačenja turista u vlastito područje te stvaranje dodatnog prihoda.
Ruralni prostor, kao osnovni resurs za razvoj ruralnog turizma, ogroman je potencijal u zadovoljavanju potreba gradskog stanovništva za mirom i prostorom za rekreaciju na otvorenom.

Ruralna se područja izrazito pogodna za razvoj turizma i omogućuju odvijanje različitih turističkih aktivnosti. Prema popisu koji je napravljen pri Vijeću Europe te aktivnosti su sljedeće (Ružić, 2009):

1. Ture pješačenje (pješačke staze, prirodni parkovi, fitness staze) jahanje (konji, magarci) ture u kamp-kućici motorizirane ture (sva terenska kola, motocikli) vožnje biciklom trčanje na skijama

2. Aktivnosti na vodi ribolov plivanje boravak na rijekama (kućice na vodi, čamci, teglenice) kanu i rafting windsurfing utrkivanje brzim čamcima jedrenje

3. Aktivnosti u zraku pomoću malih zrakoplova jedrilica, hang-gliding-a balona na topli zrak

4. Sportske aktivnosti tenis golf spuštanje i penjanje po stijenama

5. Aktivnosti otkrivanja zanimljivosti, radnih procesa lokalna proizvodnja, poljoprivredna poduzeća

6. Kulturne aktivnosti arheologija područja pod restauracijom tečajevi ručnog rada umjetničke radionice folklorne grupe kulturni, gastronomski i drugi izvori i podrijetla

7. Aktivnosti zdravstvenog karaktera fitness trening zdravstvene pogodnosti

Strateške odrednice razvoja ruralnog turizma sadrže razvojna načela koja zahtjevaju sustavnu primjenu u svrhu razvoja ruralnog turizma (Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske, 2014):

- Partnerstvo – s obzirom na to da su pojedinačni poduzetnički projekti u sferi seoskog turizma sastavni dio integralnog turističkog proizvoda destinacije (regije, grada/općine), njihov tržišni uspjeh podrazumijeva horizontalnu i vertikalnu suradnju s drugim turističkim poduzetnicima na destinacijskoj razini, osobito u kontekstu stvaranja složenih turističkih proizvoda, ali i formiranja tematskih i/ili regionalnih ruralno-turističkih klastera.

- Institucionalno dereguliranje – potrebno je znatno liberalizirati i pojednostavniti postojeći pravno-legislativni okvir te tako stvoriti stimulativan i transparentan institucionalni okvir koji će omogućavati kreativnost i poduzetničke inovacije.

- Ekološka odgovornost – uz strogo poštivanje prostorno-planskih odrednica, kao i kapaciteta vitalnih infrastrukturnih sustava na razini destinacije, radi se, prije svega, o primjeni suvremenih tehničko-tehnoloških rješenja u gradnji i opremanju objekata ruralno-turističke

ponude (npr. smanjenje toplinskih gubitaka, energetski učinkoviti sustavi grijanja/hlađenja, korištenje obnovljivih izvora energije).

- Razvoj na cijelom prostoru RH – neovisno o potrebi što je moguće ravnomjernije distribucije ruralno-turističke ponude, osobitu pažnju valja davati kontinentalnim područjima i prostorima u zaleđu mora koji, zbog značajki resursno-atrakcijske osnove i/ili ruralne tradicije, imaju najveće šanse za uspjeh već u kratkom roku.

- Autentičnost i kreativnost – uspješno tržišno pozicioniranje pojedinačnih seljačkih domaćinstava, osobito u kontekstu željenog iskoraka na međunarodno tržište, podrazumijeva proizvodnu/uslužnu diferencijaciju. U tom smislu, posebnu pažnju valja posvetiti osiguranju ambijentalnosti boravka kroz naglašavanje tradicijskog graditeljskog izričaja te korištenje prirodnih materijala u izgradnji i opremanju objekata turističke ponude.

- Inovirani tržišni nastup – u komercijalizaciji ponude seljačkih domaćinstava ključnu ulogu moraju preuzeti elektronski mediji, pri čemu je potrebno i pojačano oslanjanje na tehnike direktnog i nišnog marketinga.

- Kultura kvalitete – uspješno i dugoročno održivo pozicioniranje seljačkih domaćinstava na međunarodnom tržištu podrazumijeva uvođenje visokih standarda kvalitete kako na razini pojedinačnih projekata, tako i na razini regionalnih klastera, pri čemu naglasak valja staviti na uvođenje certifikacijskih shema i znakova kvalitete, objavljivanje liste najboljih ponuđača i slično.

Implementirajući razvojna načela do 2020 godine ruralni turizam će predstavljati konkurentan i kvalitetan proizvod Republike Hrvatske, te će privlačiti domaće i strane turiste ponudom krojenom 'po mjeri' za različite profile turista koji napuštaju programe masovnog turizma.

5. KORIŠTENA METODOLOGIJA

Statistika je posebna znanstvena disciplina koja u svrhu realizacije postavljenih ciljeva istraživanja na organiziran način prikuplja, odabire, grupira, prezentira i vrši analizu informacija ili podataka te interpretira rezultate provedene analize. Statistika se kao znanstvena disciplina može podijeliti na deskriptivnu i inferencijalnu statistiku (Pivac, S.; Rozga, A. 2006):

Deskriptivna ili opisna statistika temelji se na potpunom obuhvatu statističkog skupa čiju masu podataka organizirano prikuplja, odabire, grupira, prezentira i interpretira dobivene rezultate analize. Na taj način se, izračunavanjem različitih karakteristika statističkog skupa, sirova statistička građa svodi na lakše razumljivu i jednostavniju formu. Ako se statističke metode i tehnike primjenjuju na čitav statistički skup, dakle ako su istraživanjem obuhvaćeni svi elementi skupa, oni tvore statističku populaciju. **Inferencijalna statistika** temelji se na dijelu (uzorku) jedinica izabranih iz cjelovitoga statističkog skupa pomoću kojeg se uz primjenu odgovarajućih statističkih metoda i tehnika donose zaključci o čitavom statističkom skupu. Uvijek je prisutan odgovarajući stupanj rizika kada se koriste rezultati iz uzorka, za koji je poželjno da bude izabran na slučajan način i da bude reprezentativan. Inferencijalna statistika pripada skupini induktivnih metoda, kojima se izvode zaključci polazeći od općega prema posebnome.

Kada su određeni podaci prikupljeni potrebno ih je organizirati, prikazati i statistički obraditi. Metode deskriptivne statistike omogućuju nam upravo takvu organizaciju, opis i osnovnu analizu prikupljenih podataka. Cilj nam je organizirati ih kako bismo ih mogli grafički ili tablično predočiti, provjeriti oblik njihove distribucije (raspodjele) i prije statističke obrade provjeriti pogodnost primjene određenih statističkih postupaka.

Koristiti će se pokazatelji deskriptivne statistike, grafički prikazi i analiza vremenskih nizova.

U nastavku rada analizirani su statistički podaci o turizmu Ličko - senjske županije pomoću sljedećih deskriptivnih metoda:

5.1. Organizacija prikupljenih podataka i prikazivanje rezultata

Tabelarno i grafičko prikazivanje statističkih podataka je sređivanje sirove statističke građe koja ima za cilj da na jasan, cjelovit i pregledan način prezentira rezultate provođenja prethodne dvije faze, rezultate prikupljanja i grupiranja statističkih podataka.

5.2. Mjere središnjih vrijednosti

Aritmetička sredina $\bar{x}$ predstavlja jednu od najčešće korištenih mjera središnjih vrijednosti. Ona se smatra najboljim pokazateljem prave vrijednosti mjerenja, i jedina je vrijednost koju je opravdano koristiti u složenijim obradama podataka. Aritmetička sredina određuje se kao omjer zbroja svih vrijednosti u nekom skupu i ukupnog broja opažanja odnosno

$$\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^{N} x_i}{N} \tag{1}$$

pri čemu je x_i svaki pojedinačni rezultat mjerenja, $\sum x$ oznaka za zbroj, a N broj rezultata.

Za razliku od aritmetičke sredine, **medijan odnosno centralna vrijednost (M_e)** nije vrijednost koju je moguće izravno izračunati uz pomoć neke formule, te se stoga za nju može reći da predstavlja vrijednost položaja. Naime, medijan predstavlja onaj rezultat koji se u nizu rezultata poredanih po veličini nalazi točno na sredini. Na nju ne utječu vrijednosti pojedinih rezultata već samo njihov broj, te je stoga pogodna za korištenje u situacijama kada se unutar skupa podataka može pronaći nekoliko ekstremnih rezultata. Prilikom određivanja centralne vrijednosti najprije je potrebno odrediti *položaj* te vrijednosti *(RC)* u nizu rezultata poredanih po veličini. Pritom se koristi formula:

$$Rc = \frac{N}{2} + 0{,}5 \tag{2}$$

Pri čemu N označava broj rezultata.

Ukoliko se radi o neparnom broju rezultata, treba očitati onu vrijednost koja se nalazi na rednom položaju dobivenom po prethodnoj formuli. Ako se radi o parnom broju rezultata,

onda je medijan jednak prosječnoj vrijednosti dviju susjednih vrijednosti. Primjerice, ako ima pet rezultata, medijan je ona koja se nalazi na trećem mjestu, a ako ima četiri onda se radi o prosjeku (aritmetičkoj sredini) rezultata koji se nalaze na drugom i trećem mjestu.

Mod ili dominantna vrijednost (M_o) predstavlja onu vrijednost koja među rezultatima dominira čestinom pojavljivanja, odnosno onu vrijednost koja ima najveću frekvenciju. Na nju utječe samo broj, ali ne i vrijednost pojedinačnih rezultata, stoga se preporučuje koristiti ju ako ima velik broj rezultata od kojih neki mogu biti i ekstremni, te ako samo jedna vrijednost dominira učestalošću. Naime, često se događa da skupina rezultata nema samo jednu, već više vrijednosti s jednakom najvećom frekvencijom. U slučaju da npr. distribucija ima dva ili više jednakih vrhova tada se očitaju dvije ili više dominantnih vrijednosti, te se govori o *bimodalnim* (distribucija s dvije dominantne vrijednosti) ili *multimodalnim* (distribucija s više od dvije dominantne vrijednosti) distribucijama. Iako dominantna vrijednost predstavlja najslabiju mjeru središnjih vrijednosti, u nekim situacijama i ona može biti informativna i korisna.

Osim gore spomenutih, ponekad se mogu koristiti i druge mjere središnjih vrijednosti. One uključuju harmonijsku i geometrijsku sredinu koje se mogu koristiti samo kod omjernih skala mjerenja.

Harmonijska sredina se koristi kada želimo izračunati prosjeke nekih odnosa (npr. prosječni km/h, broj slova u minuti), a smije se računati ako broj nije negativan ili nula.

Računa se prema formuli:

$$H = \frac{N}{\Sigma \frac{1}{x}} \tag{3}$$

Geometrijska sredina se pretežno koristi kao prosječna mjera brzine nekih promjena, te se također smije računati ako broj nije negativan ili nula. Definirana je kao n-ti korijen iz umnoška svih članova skupa odnosno

$$G = \sqrt[N]{x_1 \cdot x_2 \cdot x_3 \ldots xN} \tag{4}$$

Najviše se koristi kada se računa prosječnu brzinu nekih promjena, a ne može se računati ako je bilo koji broj negativan ili nula.

5.3. Mjere raspršenja

Mjerama raspršenja rezultata mjeri se stupanj homogenosti numeričkog niza odnosno stupanj varijabilnosti podataka.

Raspon podataka poredanih prema veličini predstavlja razliku najvećeg i najmanjeg podatka. Radi se o vrlo jednostavnoj mjeri raspršenja koja je intuitivno lako razumljiva. Međutim, ona počiva na samo dvije vrijednosti rezultata te je stoga jako osjetljiva na ekstremne rezultate. Osim toga, raspon najčešće raste s porastom broja mjerenja (rezultata), te predstavlja vrlo nesigurnu mjeru raspršenja rezultata. Prilikom izvještavanja o rasponu rezultata najčešće je korisno navesti i najveće i najmanje izmjerene vrijednosti, a ne njihovu razliku.

$$\text{Raspon} = x_{max} - x_{min} \tag{5}$$

Varijanca (SD^2) predstavlja jednu od informativnijih mjera raspršenja rezultata koja se može računati samo uz aritmetičku sredinu. Varijanca predstavlja prosjek sume kvadriranih odstupanja svakog rezultata od aritmetičke sredine. Dakle, varijanca se računa tako da se izračuna razlika između svakog rezultata i aritmetičke sredine, zatim se te razlike kvadriraju i zbroje, te se na kraju zbroj podijeli s ukupnim brojem rezultata odnosno

$$SD^2 = \frac{\sum(x-M)^2}{N} \tag{6}$$

pri čemu je x_i svaki pojedinačni rezultat mjerenja, $\bar{x}$ aritmetička sredina, a N broj rezultata.

Standardna devijacija (SD) usko je povezana s varijancom. Ona predstavlja drugi korijen iz vrijednosti varijance, odnosno drugi korijen iz prosjeka sume kvadriranih odstupanja pojedinačnih rezultata od aritmetičke sredine. Slično kao i kod varijance, i za računanje standardne devijacije postoje dvije formule – jedna se koristi kad imamo podatke mjerene na populaciji, a drugu ukoliko su podaci izmjereni na uzorku. U praksi to znači da se najčešće koristi formula za mjerenje na uzorku, s obzirom na to da vrlo rijetko postoji prilika

izmjeriti sve jedinke neke ciljane populacije. Standardna devijacija je najčešće korištena mjera raspršenja koju u pravilu uvijek treba navoditi uz aritmetičku sredinu. Najjednostavnije rečeno, to je vrijednost koja označava tipičnu, ili prosječnu kvadriranu razliku između pojedinačnih rezultata i aritmetičke sredine nekog skupa. Što je standardna devijacija manja, to nam aritmetička sredina bolje reprezentira dobivene rezultate jer se oni u prosjeku manje razlikuju od nje. Kao ni varijanca, ni standardna devijacija ne računa se uz ostale mjere središnjih vrijednosti, već samo uz aritmetičku sredinu.

Ukoliko skupovi podataka predstavljaju populacije, odnosno ako smo u njih uključili sve jedinice koje nas zanimaju, aritmetičke sredine zaista možemo jednostavno matematički usporediti i odrediti koja je od njih veća, a koja manja. Ukoliko su aritmetičke sredine potpuno jednake, i standardne devijacije je moguće usporediti na isti način. Međutim, ako se aritmetičke sredine dva ciljana skupa podataka razlikuju, nije dopušteno jednostavno usporediti njihove standardne devijacije kako bi se odredilo koji od ta dva skupa rezultata više varira. Umjesto toga, potrebno je izračunati drugu, standardiziranu mjeru raspršenja koja se naziva **koeficijent varijabilnosti (V)**. Ovaj koeficijent se koristi kada se želi znati koja od dvije ili više skupina rezultata relativno više varira, odnosno: (a) u kojem svojstvu neka skupina varira više, a u kojem manje ili (b) koja od ispitanih skupina varira više, a koja manje u istom svojstvu.

$$V = \frac{SD}{\bar{x}} \cdot 100\% \tag{7}$$

Jedna od ostalih mjera koja može biti korisna naziva se **poluinterkvartilno raspršenje,** odnosno **interkvartilni raspon.** Ova se mjera računa uz centralnu vrijednost, na rezultatima poredanim po veličini. Određuje se kao razlika između rezultata koji se nalazi na granici *trećeg ili gornjeg kvartila* (rezultat koji razdvaja 75% najnižih rezultata od onih većih) i onoga koji se nalazi na granici *prvog ili donjeg kvartila* (rezultat koji razdvaja 25% najnižih podataka od ostalih).

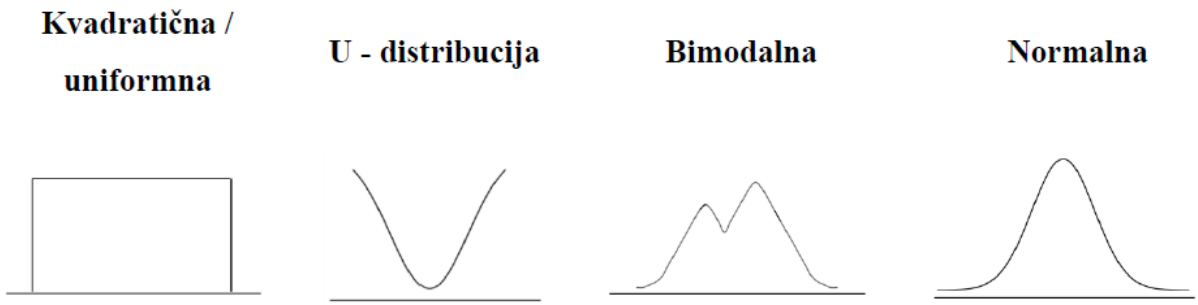
$$V_Q = Q_3 - Q_1 \tag{8}$$

Pri čemu je Q_1 donji, a Q_3 gornji kvartil.

5.4. Distribucije rezultata i položaj rezultata u skupini

Distribuciju (raspodjelu) rezultata čine sve učestalosti, odnosno pojedinačni rezultati i njihove frekvencije unutar nekog skupa podataka. Postoji veliki broj različitih oblika distribucija. Kratak pregled nekih oblika distribucija prikazan je na slici br. 11.

Slika 2. Oblici nekoliko različitih vrsta distribucija

Izvor: Bubić A., Osnove statistike u društvenim i obrazovnim znanostima, Split 2012., str. 31

Položaj rezultata u skupini potreban je ukoliko se želi u nekoliko istraživanja izmjeriti jednu Ili više pojava i usporediti pojedinačne rezultate tih mjerenja, te se to ne može napraviti samo usporedbom mjerenih vrijednosti jer one često nisu usporedive. Stoga je potrebno rezultate **standardizirati**, odnosno pretvoriti ih u neki standardni oblik. Pritom se najčešće koriste tzv. z-vrijednosti.

Logika **z-vrijednosti** temelji se na pretvaranju svakog rezultata u standardiziranu vrijednost temeljenu na udaljenosti tog rezultata od aritmetičke sredine skupine kojoj pripada. Z-vrijednosti se računaju kao omjer odstupanja svakog rezultata od aritmetičke sredine i standardne devijacije distribucije iz koje dolaze odnosno

$$z = \frac{x-M}{SD} \tag{9}$$

Na temelju gore navedenog postupka, u nekoj distribuciji je moguće odrediti npr. točan položaj rezultata u nekoj skupini, broj ispitanika koji su postigli rezultate veće ili manje od neke vrijednosti, broj ispitanika koji je postigao rezultat unutar određenog raspona, itd. Pri

izračunavanju tih vrijednosti, važno je pažljivo pratiti organizaciju tablice te prije samog izračuna grafički prikazati problem koji se pokušava riješiti.

Osim z-vrijednosti, postoje i drugi načini određivanja položaja rezultata u skupini. Vrlo često se u tu svrhu koriste skale **centila i decila**, naročito kod distribucija koje nisu distribuirane normalno. Decili pritom predstavljaju vrijednosti koje skup dijele na 10 jednakih dijelova, dok su centili vrijednosti koje skup dijele na 100 jednakih dijelova. Logika njihovog korištenja slična je ranije spominjanom računanju *kvartila* kod kojih se niz rezultata dijeli na četiri jednaka dijela (granica drugog kvartila je centralna vrijednost). Slično tome, kod decila se određuju granice koje dijele niz rezultata poredanih po veličini u skupine od po 10% rezultata, dok se kod centila radi o skupinama od po 1% rezultata. To se može napraviti uz pomoć z-vrijednosti jer se u normalnoj distribuciji za ciljani granični postotak rezultata može odrediti z-vrijednost uz koju se on vezuje, a zatim i originalni izmjereni rezultat.

5.5. Empirijski rezultati

5.5.1. Analiza smještajnih kapaciteta

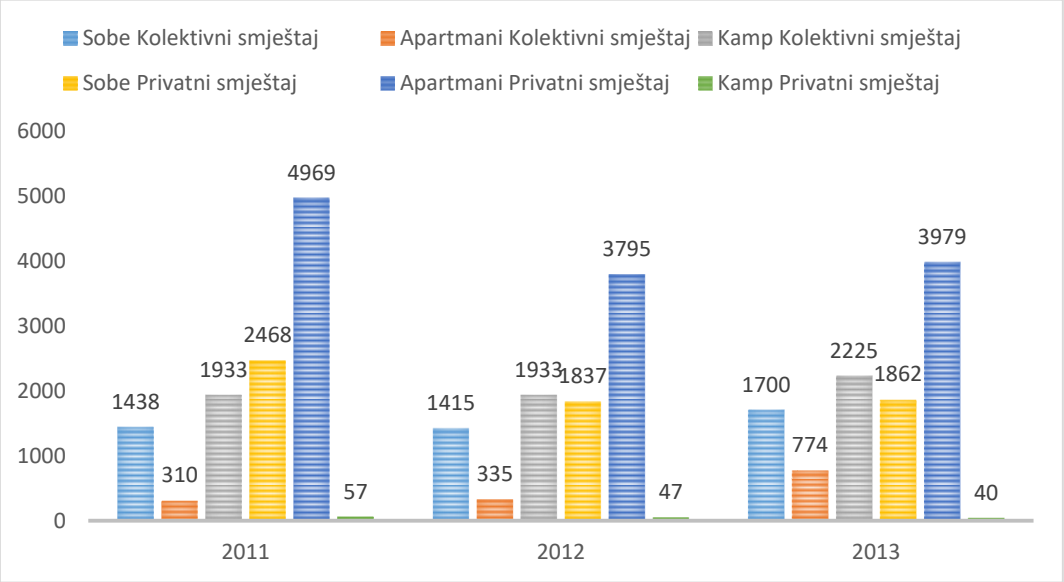
Koristeći metode deskriptivne statistike, prvenstveno je prema Statističkim izvješćima za raspon od 2011. – 2013. godine napravljen tabelarni prikaz podataka smještajnih kapaciteta.

Tablica 2: Prikaz podataka smještajnih kapaciteta u Ličko senjskoj županiji od 2011. – 2013. godine.

Ličko senjska županija	**Smještaj**	**U kolektivnim smještajnim objektima**			**U privatnim smještajnim objektima**		
	Ukupno	**Sobe**	**Apartmani**	**Kamp**	**Sobe**	**Apartmani**	**Kamp**
2011.	11 175	1 438	310	1 933	2 468	4 969	57
2012.	9 362	1 415	335	1 933	1 837	3 795	47
2013.	10 580	1 700	774	2 225	1 862	3 979	40

Izvor: Izrada autorice prema Statističkim izvješćima Državnog Zavoda za statistiku za 2011., 2012., 2013. godinu.

Grafikon 1: Prikaz podataka smještajnih kapaciteta u Ličko senjskoj županiji od 2011. – 2013. godine.

Izvor: Izrada autorice prema Tablici 2. Prikaz podataka smještajnih kapaciteta u Ličko senjskoj županiji od 2011. – 2013. godine.

Iščitavanjem prikazanih podataka primjećuju se promjene sukladne ekonomskoj situaciju u promatranim godinama. Ukidanjem kriznog poreza i poreznih olakšica, kao i smanjenje broja i visina stopa poreza na dohodak u 2010. godini, dolazi do blagog gospodarskog oporavka u 2011. godini. te je u skladu s time sukladan porast smještajnih kapaciteta. Nedovoljno brzim oporavkom na svjetskom i domaćem tržištu, te neostvarivanjem predviđenog prihoda dolazi do promjena u sastavu smještaja, te se u narednim godinama primjećuje porast u smještajnim kapacitetima koji su u sklopu kolektivnih smještajnih objekata, dok se u privatnim smještajnim objektima primjećuje pad od 16,22% tijekom 2012. godine nakon kojeg slijedi porast od 13,01% u 2013. godini kada se primjećuje porast u kolektivnom smještaju, kampovi 15,11%, sobe 16,76% i apartmanski smještaj 56,72%. Privatni smještaj nakon pada u 2012. godini ne bilježi veći porast.

Analizom podataka smještajnih kapaciteta za period 2011. – 2015. godine prikazati će se koeficijent varijabilnosti kao pokazatelj variranja smještajnih kapaciteta.

Tablica 3: Smještajni kapaciteti Ličko senjske županije po gradovima u periodu od 2011. – 2015. godine.

Grad/Godina	**2011.**	**2012.**	**2013.**	**2014.**	**2015.**
LSŽ Ukupno	**33762**	**28506**	**32545**	**34258**	**33008**
Gospić	457	380	485	527	510
Otočac	389	323	475	370	529
Novalja	16520	16832	18413	20314	19181
Senj	10921	5578	6159	6261	5716
Karlobag	2549	2378	2657	2823	3105
Pl. Jezera	2926	3015	4356	3963	3967

Izvor: Izrada autorice prema Statističkim izvješćima Državnog Zavoda za statistiku za 2011., 2012., 2013., 2014., 2015. godinu.

Iako se u promatranom razdoblju primjećuje pad od 2,13% na razini županije, pri čemu prednjači Senj sa padom smještajnih kapaciteta od 47,66%, ostali gradovi su u promatranom razdoblju povećali konačne kapacitete usporedno s 2011. godinom. Glavni razlog nesrazmjera varijacija je posljedica ekonomske situacije u svijetu. Sukladno tome primjećuje se pad smještajnih kapaciteta u 2012. godini u Gospiću 16,85%, Otočcu 16,97%, Senju 48,92%, Karlobagu 6,7% dok su rast ostvarile Novalja 1,89% i Plitvička Jezera 3,04%. Ulaskom u 2014. godinu primjećuje se rast smještajnih kapaciteta od 8,66% u Gospiću, 10,32% u Novalji, 1,66% u Senju i 6,25% u Karlobagu, a pad je zabilježen u Otočcu sa 28,38% i Plitvičkim Jezerima s 9,02%. U 2015. godini promjene su ponovno prisutne, te se naspram 2014. godine i očekivanog rasta, primjećuje pad u Gospiću od 3,23%, Novalji 5,58% i Senju 8,70%. Rast je zabilježen u Otočcu 42,97%, Karlobagu 9,99% i Plitvičkim Jezerima 0,10%.

Kod izračuna koeficijenta varijabilnosti potrebno je izračunati standardnu devijaciju i aritmetičku sredinu .

Tablica 4: Izračun podataka potrebnih za utvrđivanje koeficijenta varijabilnosti

	$\bar{x}$ **(2011. – 2015.)**	**SD (2011. – 2015.)**	**V (2011.- 2015.)**
Gospić	471,8	51,63	10,94 %
Otočac	417,2	161,79	38,78 %
Novalja	18252	3187	17,46 %
Senj	6927	4502,42	64,99 %
Karlobag	2702,4	554,49	20,52 %
Pl. Jezera	3645,4	1274,44	34,96 %

Izvor: Izrada autorice prema podacima iz Tablice 5: Smještajni kapaciteti Ličko senjske županije po gradovima u periodu od 2011. - 2015. godine

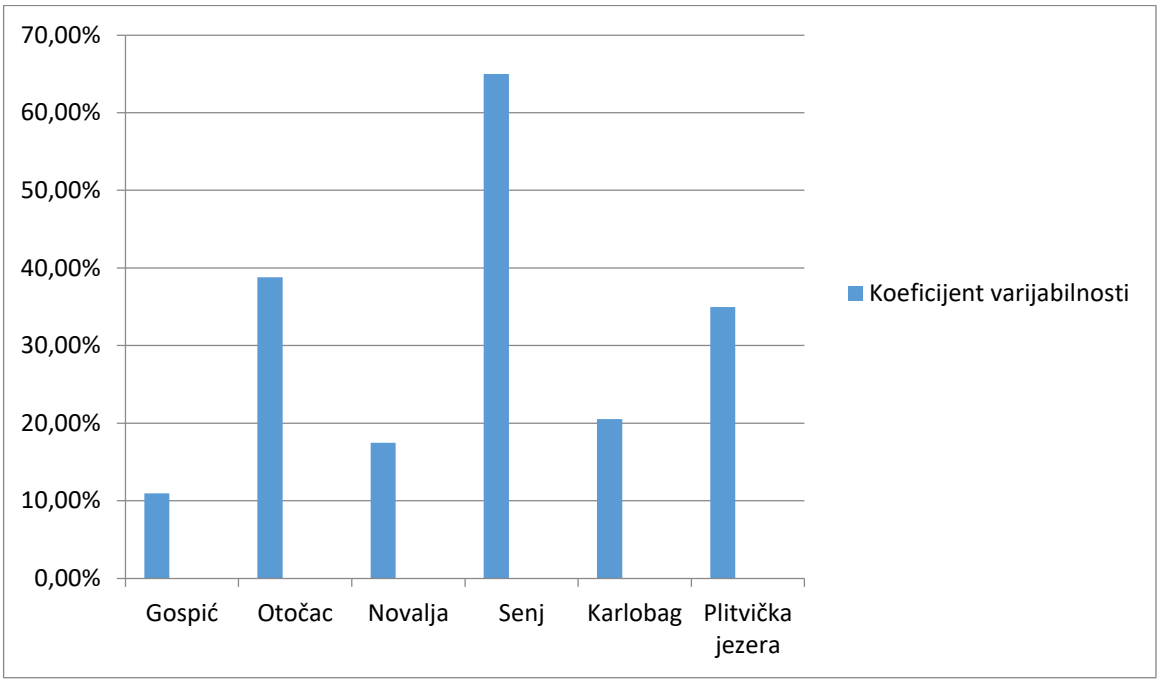
$$\text{SD (Gs)} = \sqrt{\frac{\sum(x-M)^2}{N}} =$$

$$\sqrt{\frac{\sum(457-471{,}8)^2+(380-471{,}8)^2+(485-471{,}8)^2+(527-471{,}8)^2+(510-471{,}8)^2}{5}} =$$

$$\sqrt{2665{,}36} = 51{,}63$$

$$\text{V (Gs)} = \frac{SD}{M} X\ 100 = \frac{51{,}63}{471{,}8} X\ 100 = 10{,}94$$

Grafikon 2: Prikaz vrijednosti koeficijenta varijabilnosti

Izvor: Izrada autorice prema podacima iz Tablice 4: Izračun podataka potrebnih za utvrđivanje koeficijenta varijabilnosti

Prema izračunatim koeficijentima varijabilnosti može se zaključiti kako se najviše variranja može prepoznati na primjeru grada Senja, a najmanje na primjeru grada Gospića. Velik pad smještajnih kapaciteta grada Senja u 2012. godini i naknadni pokušaji oporavka kapaciteta u narednim godinama su glavni razlozi visoke varijabilnosti. Gradovi poput Novalje, Gospića i Karlobaga tijekom godina održavaju turističku ponudu i uz niže varijabilnosti postepeno grade kvalitetnu turističku sliku te time utječu na stabilan razvoj smještajnih kapaciteta.

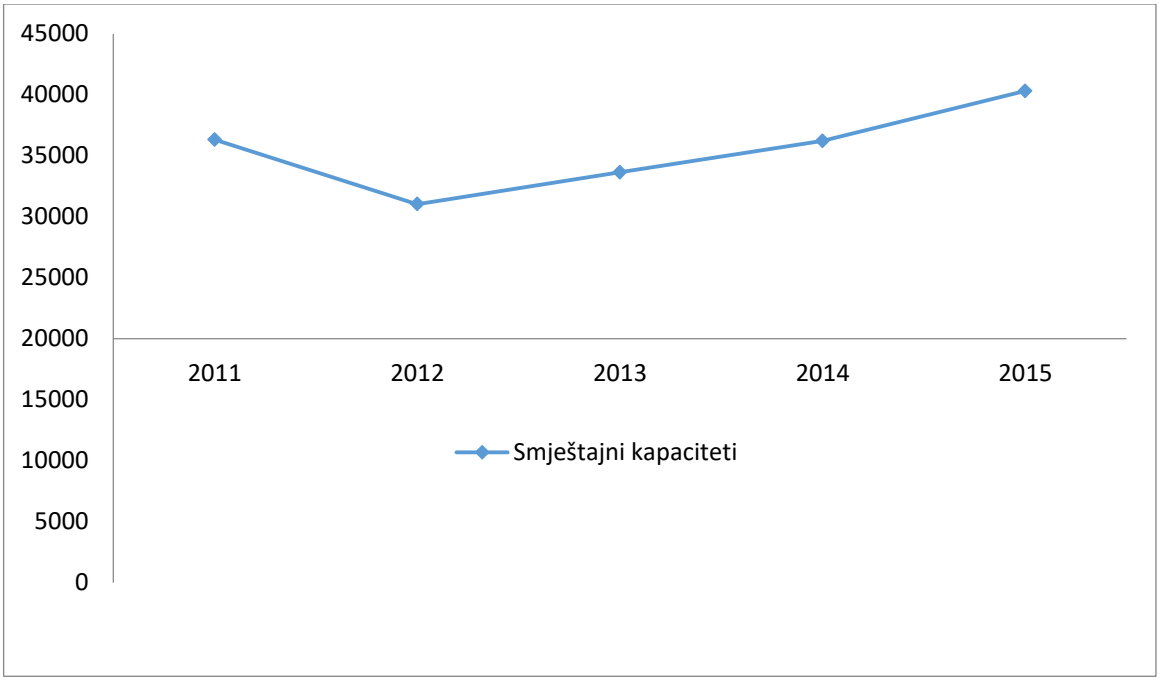
Korištenjem podataka Hrvatske gospodarske komore za period od 2011. do 2015. godine, statističkom analizom prikazati će se i porast smještajnih kapaciteta.

Tablica 5. Analiza porasta smještajnih kapaciteta na razini županije 2011. – 2015.g.

Ličko senjska županija	**2011.**	**2012.**	**2013.**	**2014.**	**2015.**
	36 316	31 033	33 647	36 216	40 312

Izvor: Izrada autorice prema Turizam LSŽ u brojkama, HGK za 2011., 2012., 2013., 2014., 2015.g.

Grafikon 3. Grafički prikaz porasta smještajnih kapaciteta od 2011. – 2015. godine

Izvor: Izrada autorice prema Tablici 5. Analiza porasta smještajnih kapaciteta na razini županije 2011. – 2015.g.

Ulaskom svjetske ekonomije u recesiju početkom 2009. godine, u Hrvatskoj je zabilježen drastičan pad izvoza, proizvodnje i potrošnje te je recesija zahvatila i hrvatsko gospodarsto. Ulaskom u 2011. godinu zabilježen je kratak oporovak nakon kojeg je uslijedila 2012. godina sa rekordnim padovima BDP-a te je proglašena za gospodarski najlošiju godinu i tijekom iste je ostvaren pad smještajnih kapaciteta od 14,55%.

Utjecaj recesije, kako na svjetskoj razini tako i na domaćoj sceni, uzrokovao je koncentriranje stanovništva na alternativne načine ostvarivanja dohotka. Porast smještajnih kapaciteta od 8,43% u 2013. godini govori u prilog oporavku na svjetskoj razini koja posljedično dovodi do oporavka na lokalnoj razini putem razvoja ponude i potražnje, gosta koji si može priuštiti boravak izvan svoje zemlje, i domaćina koji je spreman pružiti uslugu. Turizam prema izvješćima iz 2016. godine čini 18% BDP-a, te sa takvim postotkom pogoduje investitorima zbog čega se predviđa da će krivulja nakon porasta od 11,31% u 2015. godini zadržati uzlazan tok uz nastavak kvalitetnog razvijanja ponude i usluge.

5.5.2. Analiza dolazaka i noćenja

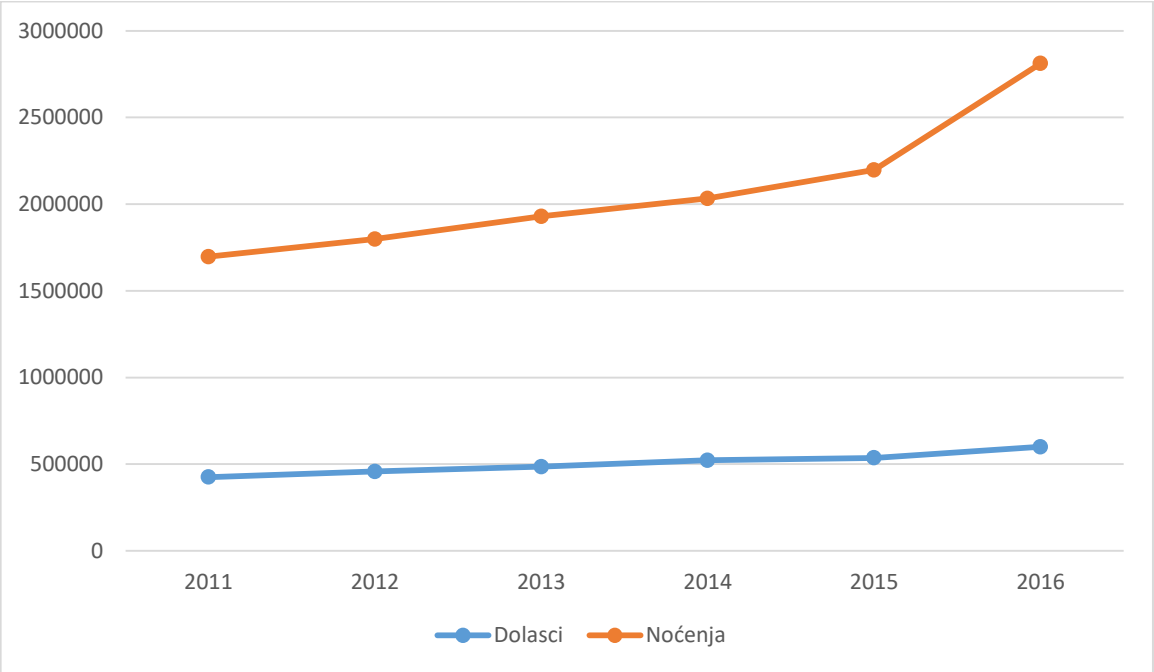
Podacima prikupljenima iz publikacija Hrvatske gospodarske komore i primjenom mjera srednjih vrijednosti, statističkom analizom će se prikazati promjene nastale u promatranom razdoblju.

Tablica 6: Turistički dolasci i noćenja od 2011. – 2016. godine

LSŽ	**2011.**	**2012.**	**2013.**	**2014.**	**2015.**	**2016.**
Broj dolazaka	425.675	458.078	485.273	522.458	536.057	600.127
Broj noćenja	1.697.107	1.798.571	1.929.325	2.032.635	2.197.730	2.811.047

Izvor: Izrada autorice prema Turizam LSŽ u brojkama, HGK za 2011., 2012., 2013., 2014., 2015., 2016.

Grafikon 4: Prikaz podataka turističkih dolazaka i noćenja od 2011. – 2016. godine

Izvor: Izrada autorice prema Tablici 6. Turistički dolasci i noćenja od 2011. – 2016. godine

Ukupni ostvareni dolasci i noćenja u promatranom razdoblju bilježe konstantan porast, prosječna stopa promjene odnosno **prosječna godišnja stopa** za promatrano razdoblje iznosi 7,11%. Prema grafičkom prikazu podataka vidljivo je kako je u 2016. godini došlo do drastičnog povećanja broja noćenja te se smatra kako je tome razlog kontinuirano poboljšanje pružanja usluga, povećanje turističke ponude, povećanog angažmana ugostitelja i iznajmljivača, odnosno sveobuhvatno kvalitetnija ponuda i usluga turističkih odredišta. Svakako je važno napomenuti da promjene u svjetskoj ekonomiji igraju veliku ulogu u produženju broja noćenja. Mladi gosti koji su okosnica turizma u Novalji su generacija koja većinu prihoda ostvaruje putem *freelance* poslova, koji im omogućuju duže godišnje odmore i veće prihode koji im omogućuju da kvalitetne usluge koriste tijekom dužeg perioda.

Računanjem **aritmetičke sredine** može se zaključiti da je u rasponu od 2011. do 2016., prosječan broj ostvarenih dolazaka 504 6113, a prosječan broj ostvarenih noćenja 1 748 076. **Medijan** dolazaka u vremenskom razdoblju od 2011. – 2016. godine iznosi 503 8655, a medijan noćenja u istom periodu iznosi 1 980 980.

Kao primjer izračuna **moda** koristiti će se podaci o prosječnoj dužini boravka po gradovima i općinama iz 2014. godine.

Tablica 7.: Prosječna dužina boravka po gradovima i općinama u 2014. godini (pregled po mjesecima)

	Gospić	Novalja	Otočac	Senj	Karlobag	Perušić	Pl.jezera	St.Novalja
siječanj	1,43	6,39	1,57	4,72	8,06	2,63	1,36	/
veljača	1,30	4,11	1,81	3,95	5,07	2,14	1,10	/
ožujak	1,52	4,84	1,12	3,00	4,98	1,08	1,16	/
travanj	1,15	3,10	1,20	1,78	3,13	1,25	1,21	3,51
svibanj	1,64	4,43	1,30	2,10	3,18	1,41	1,24	4,39
lipanj	1,46	5,07	1,24	3,41	4,91	1,65	1,36	5,57
srpanj	1,68	6,96	1,24	5,12	7,09	1,81	1,38	7,42
kolovoz	1,23	6,97	1,38	5,35	6,82	1,43	1,40	7,82
rujan	1,49	8,21	1,22	3,82	6,57	1,21	1,29	9,42
listopad	1,73	4,15	1,16	2,06	2,57	/	1,18	4,39
studeni	1,97	4,48	1,47	2,74	1,78	2,04	1,17	/
prosinac	1,45	5,60	1,22	2,19	2,97	/	1,16	/

Izvor: TZ Ličko-senjske županije; obrada: HGK ŽK Otočac.

Cilj ovog izračuna je saznati koja je najčešća prosječna dužina boravka, odnosno dominantna vrijednost.

Podaci s kojima se raspolaže su:

1,08 1,10 1,12 1,15 **1,16 1,16 1,16** 1,17 1,18 1,20 1,21 1,21 1,22 1,22 1,23 **1,24 1,24 1,24** 1,25 1,29 1,30 1,30 1,36 1,36 1,38 1,38 1,40 1,41 1,43 1,43 1,45 1,46 1,47 1,49 1,52 1,57 1,64 1,65 1,68 1,73 1,78 1,78 1,81 1,81 1,97 2,04 2,06 2,10 2,14 2,19 2,57 2,63 2,74 2,97 3,00 3,10 3,13 3,18 3,41 3,51 3,82 3,95 4,11 4,15 4,39 4,39 4,43 4,48 4,72 4,84 5,07 5,07 5,12 5,35 5,57 5,60 6,36 6,57 6,82 6,96 6,97 7,09 7,42 7,82 8,06 8,21 9,42

Na temelju proučenih rezultata može se zaključiti da je promatrani uzorak bimodalan, te da se kao dominantne vrijednosti pojavljuju prosječna dužina boravka od 1,16 dana i od 1,24 dana. Povratkom na tablicu prikazanih rezultata možemo uočiti da prosjek od **1,16** dana odgovara vansezonskim boravcima, dok prosjek od **1,24** odgovara sezonskim boravcima.

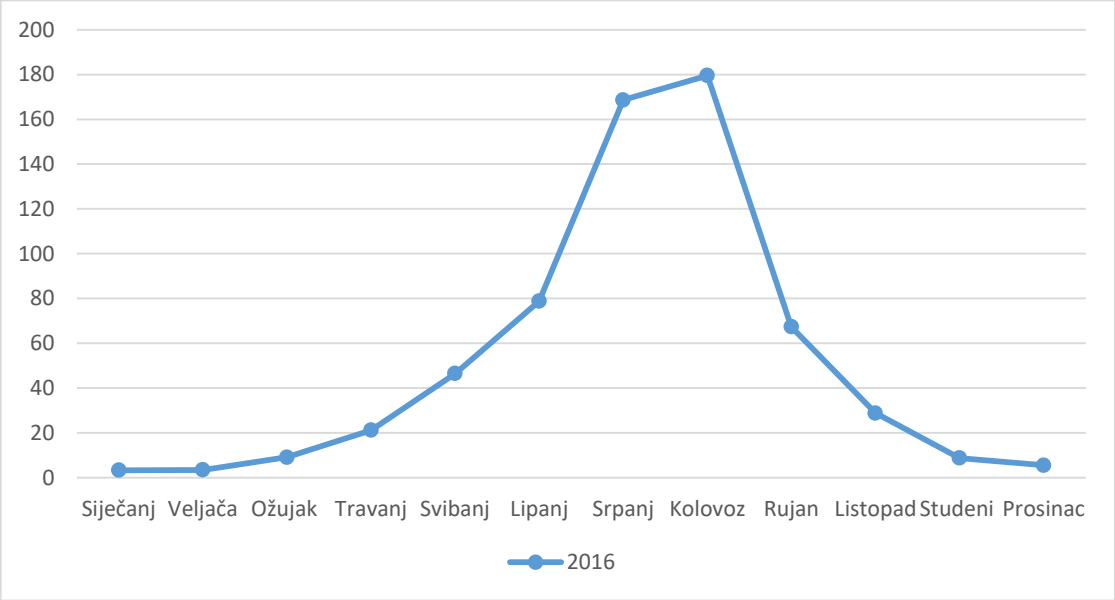
Pri određivanju vrste distribucije dolazaka u Ličko senjsku županiju koristiti će se podaci iz Tablice 8.

Tablica 8.: Podaci o dolascima u Ličko senjsku županiju u 2016. godini.

Mjesec	**Siječanj**	**Veljača**	**Ožujak**	**Travanj**	**Svibanj**	**Lipanj**
Dolasci	3.364	3.481	9.131	21.187	46.470	78.800
Mjesec	**Srpanj**	**Kolovoz**	**Rujan**	**Listopad**	**Studeni**	**Prosinac**
Dolasci	168.626	179.542	67.390	28.850	8.728	5.560

Izvor: Izrada autorice prema podacima s portala Državnog zavoda za statistiku, www.dzs.

Grafikon 5: Podaci o dolascima u Ličko senjsku županiju u 2016. godini po mjesecima

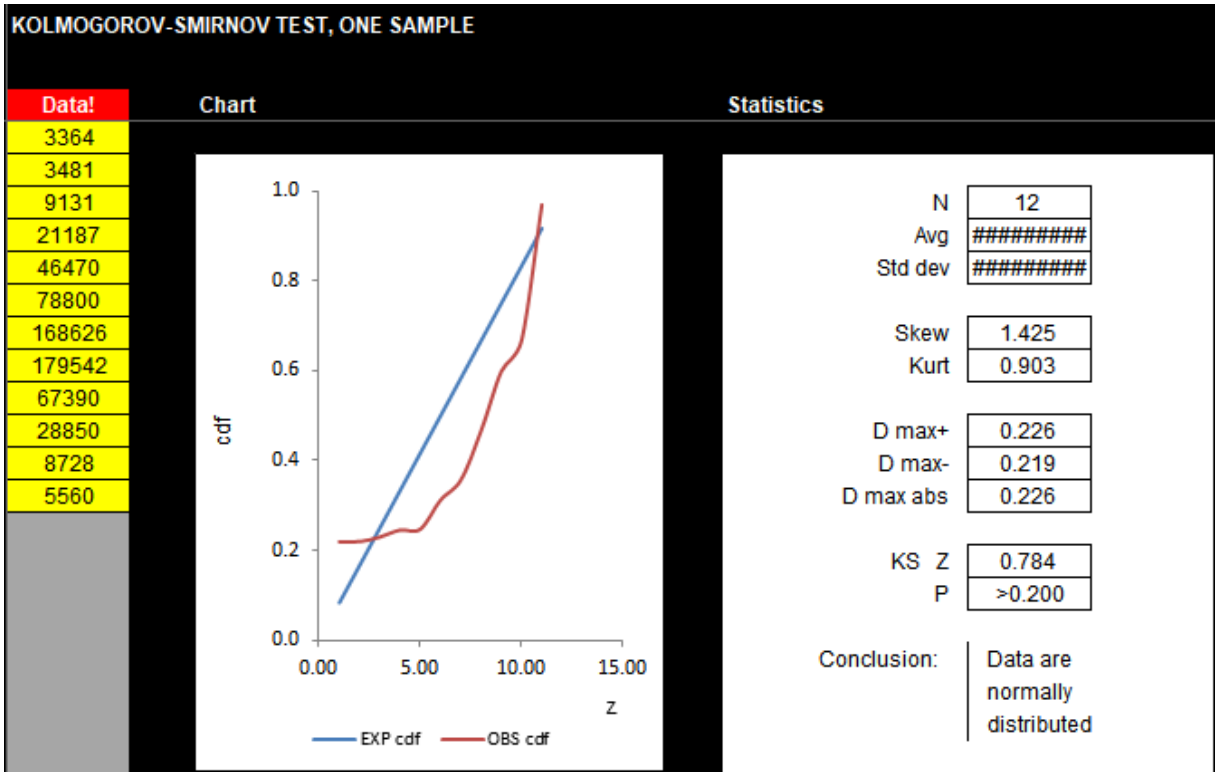

Izvor: Izrada autorice prema podacima iz Tablice 8.: Podaci o dolascima u Ličko senjsku županiju u 2016. godini.

Distribucija koja se prikazuje je normalna distribucija, te se prema dostupnim rezultatima prikazuje kao negativno simetrična, odnosno distribucije kod koje postoji više ekstremnih rezultata nižih vrijednosti.

Kako bi se provjerio izvedeni zaključak, proveden je **Kolmogorov - Smirnov test** na jednoj distribuciji, te su parametri provjereni izračunom **mjera asimetrije distribucije** (***engl. skewness***) koja iznosi 1.425 i prema definiciji >1 posjeduje izrazitu asimetriju i **mjerama izduženosti distribucije (*engl. kurtosis*)** koja iznosi 0.903 te je prema definiciji <3 odnosno *platikurtična* – spljoštena.

Slika 3. Kolmogorov - Smirnov test, mjere asimetrije distribucije, mjere izduženosti distribucije

Izvor: Izrada autorice na temelju podataka iz Tablice 8. u programu Microsoft Excel.

Kako bi se olakšalo zaključivanje o posjećenosti određenih destinacija unutar Ličko senjske županije, izraditi će se grafički prikaz prema Tablici 9.

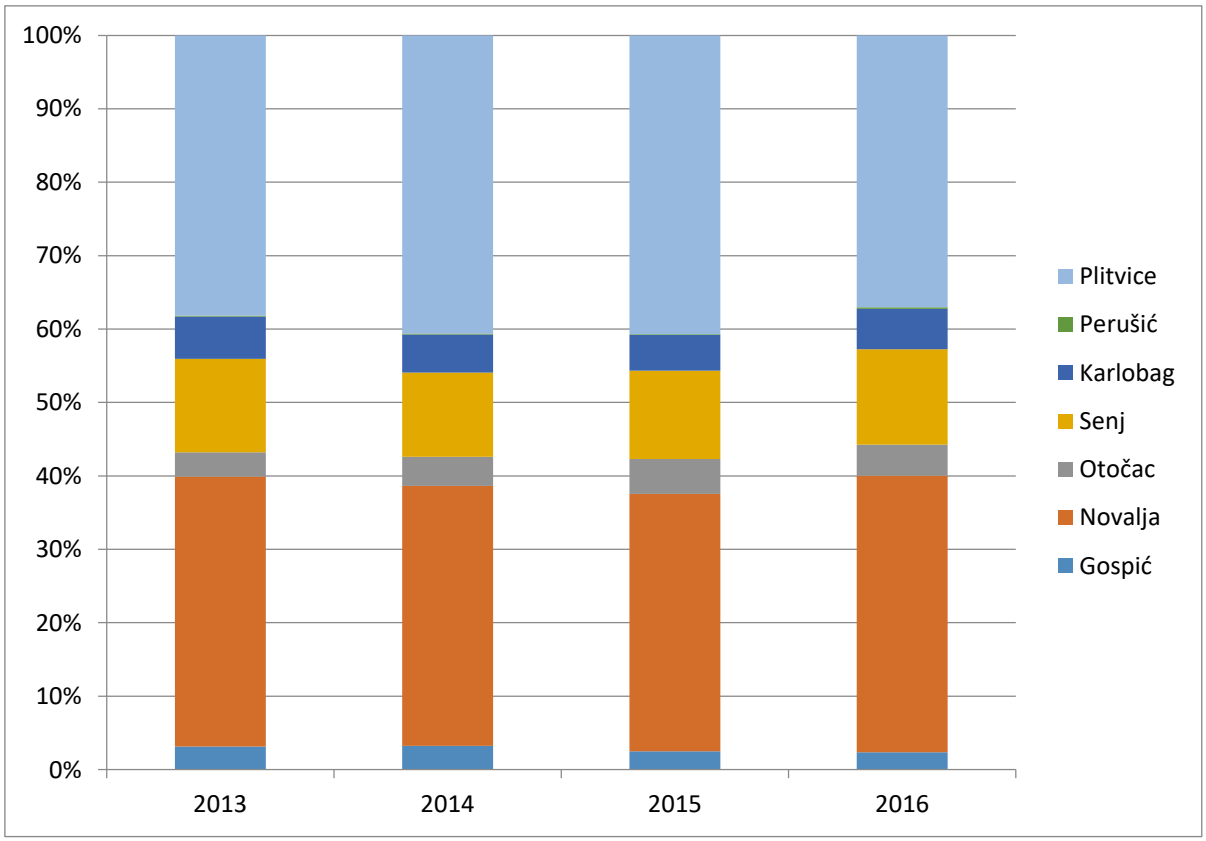
Tablica 9. Kumulativni podaci gradova Ličko senjske županije u razdoblju od 2013. – 2016.g.

		2013.	2014.	2015.	2016.
Ličko-senjska županija	**dolasci**	**481.056**	**522.458**	**572.558**	**600.127**
County of Lika-Senj	**noćenja**	**1.929.325**	**2.032.635**	**2.197.730**	**2.811.077**
Gospić	dolasci	14.091	16.379	13.937	13.719
	noćenja	19.229	24.442	22.234	23.163
Novalja	dolasci	164.812	180.267	195.891	218.945
	noćenja	1.086.848	1.183.196	1.265.252	1.654.649
Otočac	dolasci	14.851	20.177	26.586	24.493
	noćenja	19.931	25.581	33.942	34.752
Senj	dolasci	57.094	58.555	67.089	75.669
	noćenja	277.140	267.373	296.503	464.910
Karlobag	dolasci	25.815	26.262	27.366	32.006
	noćenja	161.561	160.821	174.168	203.153
Perušić	dolasci	505	793	342	1227
	noćenja	783	1.140	699	3817
Plitvice	dolasci	171.096	206.693	227.498	215.176
	noćenja	231.126	270.842	301.416	304.927

Izvor: Izrada autorice prema Turizam LSŽ u brojkama, HGK za 2013., 2014., 2015., 2016.g.

Promatranjem podataka navednih u Tablici 8. zamjećuje se kako su gradovi kvalitetnim razvijanjem turističke ponude i usluge razvili kvalitetan model te uspjevaju produžiti trajanje boravka turista. Tako se primjećuje da je Gospić ostvario u 2015. godini, usporedno s 2013. godinom ostvario pad dolazaka za 2,64%, a povećao broj noćenja za 20,46%. U istom promatranom odnosu Novalja je ostavarila rast u dolascima i noćenjima sa 38,85% i 52,24%, Otočac 64,92% u dolascima i 74,36% u noćenjima, Senj 32,53% u dolascima i 67,75% u noćenjima, Karlobag 23,98% u dolascima i 25,74% u noćenjima, Plitvička Jezera 25,76% u dolascima i 31,93% u noćenjima, te apsolutni rekoreder županije u 2016. godini, Perušić 142,97% u dolascima i 387,48% u noćenjima.

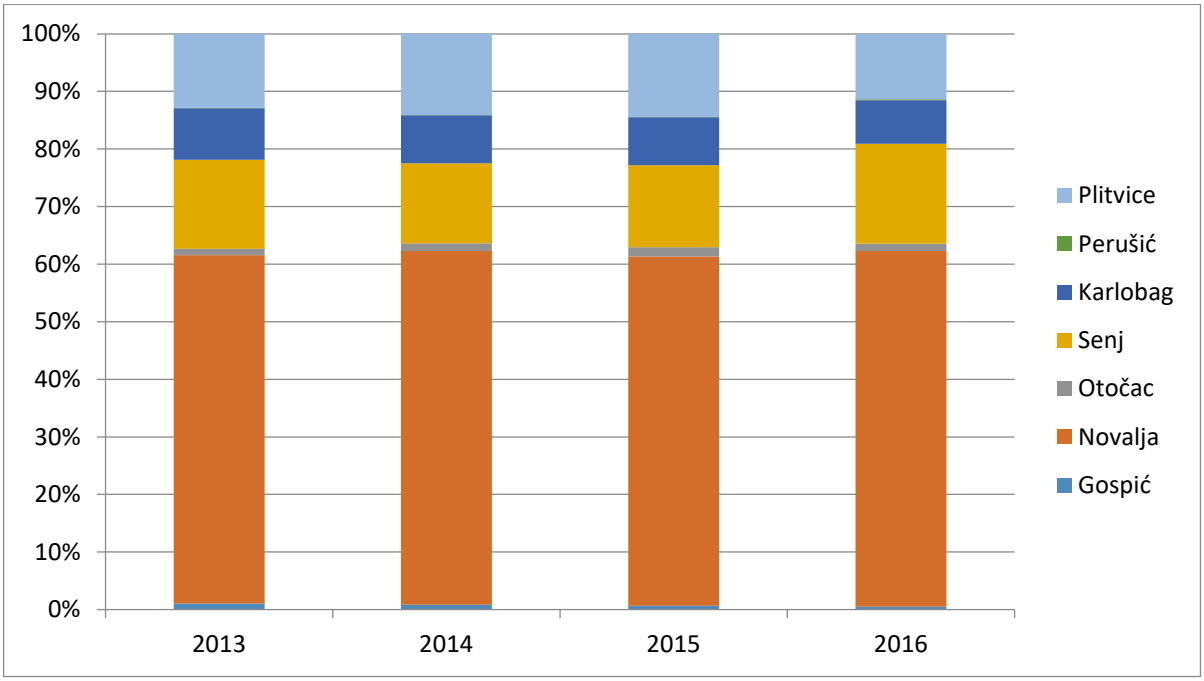
Grafikon 6. Grafički prikaz dolazaka turista u gradove Ličko senjske županije od 2013. – 2016. godine.

Izvor: Izrada autorice prema Tablici 8. Kumulativni podaci gradova Ličko senjske županije u razdoblju od 2013. – 2016.g.

Prema podacima iz Tablice 9., i prema grafikonu 6., možemo zaključiti kako najveći broj dolazaka ostvaruju gotovo podjednako Plitvička jezera i Novalja, dok najslabiji broj dolazaka ostvaruju Perušić i Gospić, pri čemu je posjećenost grada Perušića ekstremno niska, unatoč rastu ostvarenih dolazaka.

Grafikon 7. Grafički prikaz noćenja turista u gradovima Ličko senjske županije od 2013. – 2016. godine

Izvor: Izrada autorice prema Tablici 9. Kumulativni podaci gradova Ličko senjske županije u razdoblju od 2013. – 2016.g.

Također prema podacima iz Tablice 9., te prema grafikonu 7., možemo uvidjeti da je najveći broj noćenja ostvaren u Novalji, zatim u Senju, Plitvičkim jezerima te Karlobagu, a najmanji u Otočcu, Gospiću i Perušiću. Iako se turizam sve više odmiče od koncepta *sun and sea*, manja kontinetalna mjesta još nisu u potpunosti prihvatila razvoj ruralnog turizma i ulaganja u kulturne sadržaje. Pomaci koji su napravljeni u proteklih pet godina su svakako značajni i potrebno je razvijati kvalitetnu ponudu i uslugu i u budućnosti.

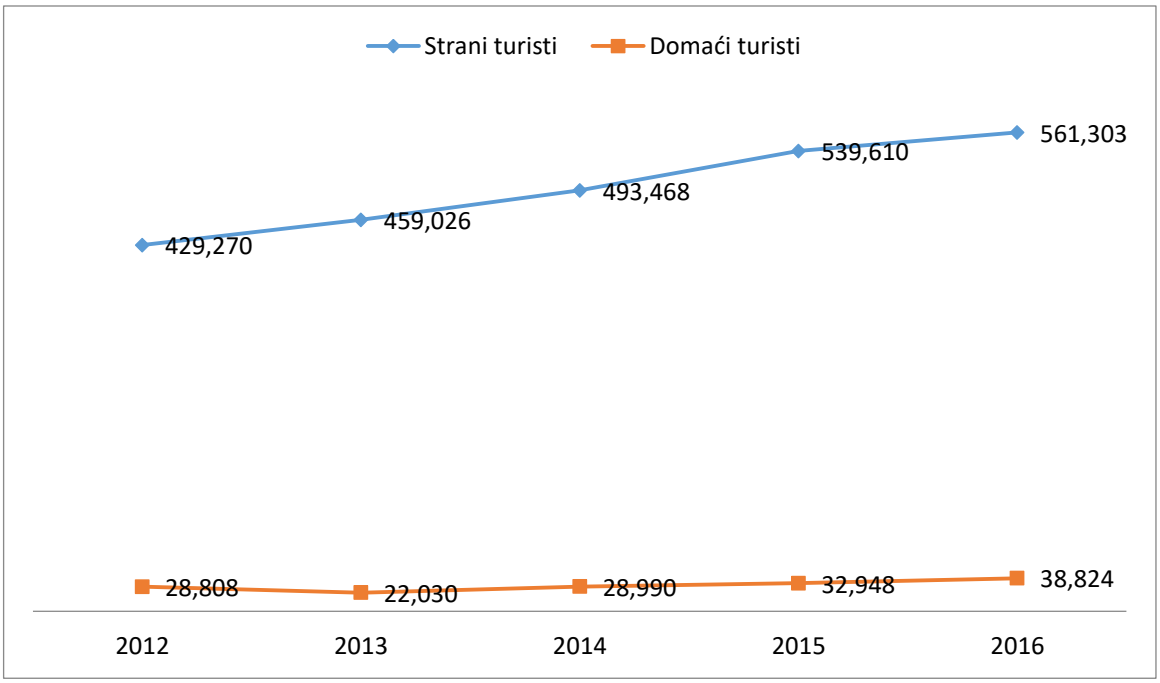
Tablica 10. Struktura stranih i domaćih turista, dolasci od 2012. - 2016. godine

	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Strani turisti	429.270	459.026	493.468	539.610	561.303
Domaći turisti	28.808	22.030	28.990	32.948	38.824
Ukupno	458.078	481.056	522.458	572.558	600.127

Izvor: Izrada autorice prema Turizam LSŽ u brojkama, HGK za 2012., 2013., 2014., 2015., 2016.g.

Prosječna godišnja stopa rasta broja dolazaka za strane turiste iznosi 6,93%, domaćih turista 7,74%, dok za ukupne turističe dolaske stopa iznosi 6,98%.

Grafikon 8. Grafički prikaz strukture stranih i domaćih turista, dolasci od 2012. - 2016. godine

Izvor: Izrada autorice prema Tablici 10. Struktura stranih i domaćih turista, dolasci od 2012. - 2016. godine

Kontinuirani rast dolazaka stranih turista, i daleko važnije domaćih turista je dobar pokazatelj budućnosti turizma Ličko senjske županije. Kao što je prije navedeno, modeli turizma se mjenjaju te i ruralni krajevi postaju prepoznatljivi na turističkoj mapi. Sa specifičnim položajem županija je iznimno konkurentna na turističkom tržištu te uz pravilan razvoj turizma može postati konkurentna "morskim" destinacijama, čemu svakako u prilog govori porast broja noćenja odnosno duži boravak turista na odredištu.

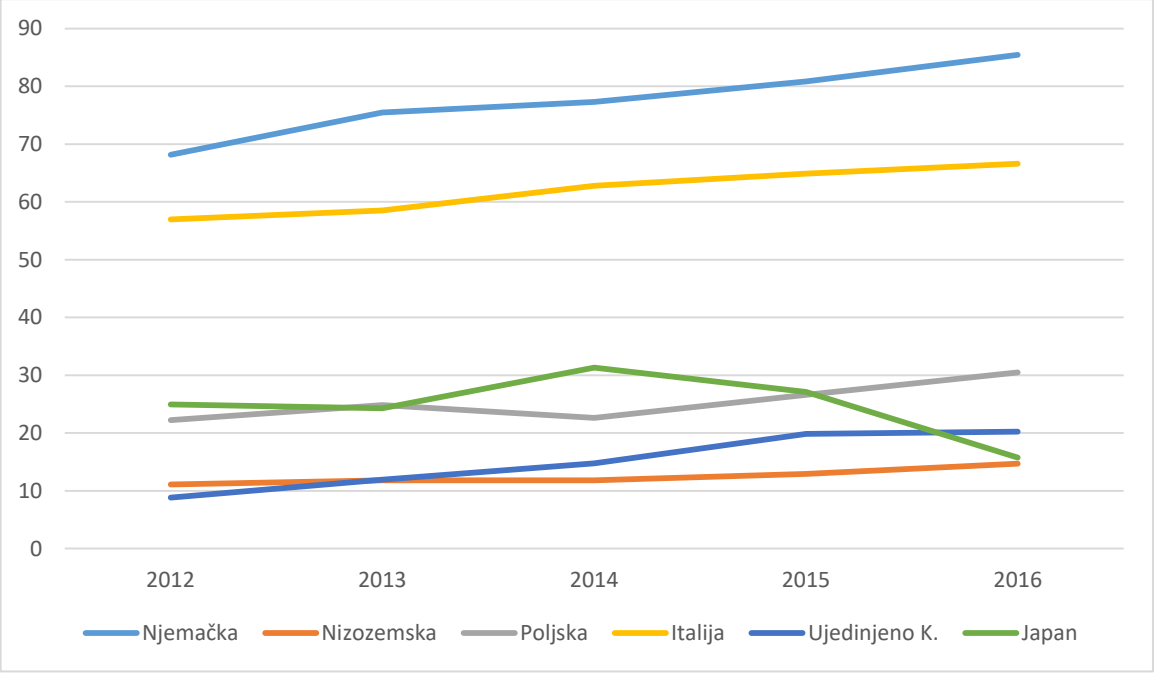
Tablica 11. Dolasci stranih turista prema zemlji porijekla, od 2012. - 2016. godine

Zemlja/Godina	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Njemačka	68.146	75.440	77.270	80.826	85.454
Nizozemska	11.101	11.790	11.823	12.906	14.708
Poljska	22.230	24.799	22.601	26.624	30.467
Italija	56.952	58.496	62.758	64.901	66.614
Ujedinjeno K.	8.805	11.921	14.760	19.840	20.249
Japan	24.956	24.283	31.307	27.076	15.715

Izvor: Izrada autorice prema Turizam LSŽ u brojkama, HGK za 2012., 2013., 2014., 2015., 2016.g.

Prosječne godišnje stope iznose 5,82% za Njemačku, 7,28% za Nizozemsku, 8,19% Poljska, 3,96% Italija, 23,14% Ujedinjeno Kraljevstvo, dok Japan bilježi pad od -10,91% u promatranom razdoblju.

Grafikon 9. Grafički prikaz dolazaka stranih turista prema zemlji porijekla, od 2012. - 2016. godine

Izvor: Izrada autorice prema Tablici 11. Dolasci stranih turista prema zemlji porijekla, od 2012. - 2016. godine

Sukladno svjetskoj ekonomskoj situaciji najveći broj turista dolazi iz zemalja koje su najmanje pogođene svjetskom ekonomskom krizom i recesijom u proteklom desetljeću. Najčešći i najmnogobrojniji gosti su posjetitelji iz **Njemačke** koja unatoč ekonomskim promjenama održava stabilnost i bilježi slab rast. Prosječni njemački turist je srednje dobi (40 - 65 godina) i na prvome mjestu je odmor i opuštanje. Širenjem ponude i razvojem ruralnog turizma privlače se i mlađe kategorije te se zamjećuje kontinuirani porast. **Nizozemski** turist dolazi iz stabilne i otvorene ekonomije, u prosjeku ima 35-45 godina i na prvome mjestu pri posjeti su kultura i priroda te se sukladno tome primjećuje porast nizozemskih turista. **Poljska** ekonomija je izbjegla recesiju te prikazuje stabilan rast. Prosječni poljski turisti se dijele na dvije kategorije: obitelj s djecom koja odlazi na morsku obalu i individualni gosti koji posjećuju kontinentalni dio. Obje kategorije žele vrijednost i kvalitetu za novac te je sukladno tome vidljiv stabilan rast dolazaka i noćenja. **Italija** u 2015. godini ostvaruje ekonomski opravak, i unatoč činjenici da godinama preferiraju Istru i Kvarner ostvaruju porast u noćenjima u Ličko – senjskoj županiji. **Ujedinjeno Kraljevstvo** se trenutno nalazi u fazi usporavanja ekonomskog rasta te sukladno tome prave odmak od svojih uobičajenih turističkih odredišta i odabiru nova ekonomičnija odredišta na kojima mogu ostvariti više aktivnosti za manje novca te se sukladno tome bilježi visok porast dolazaka i noćenja. **Japanska** gospodarska aktivnost je smanjena u proteklih nekoliko godina, te s obzirom da su japanski turisti ponajviše orjentirani na *touring* odmore, pad dolazaka i noćenja je sukladan.

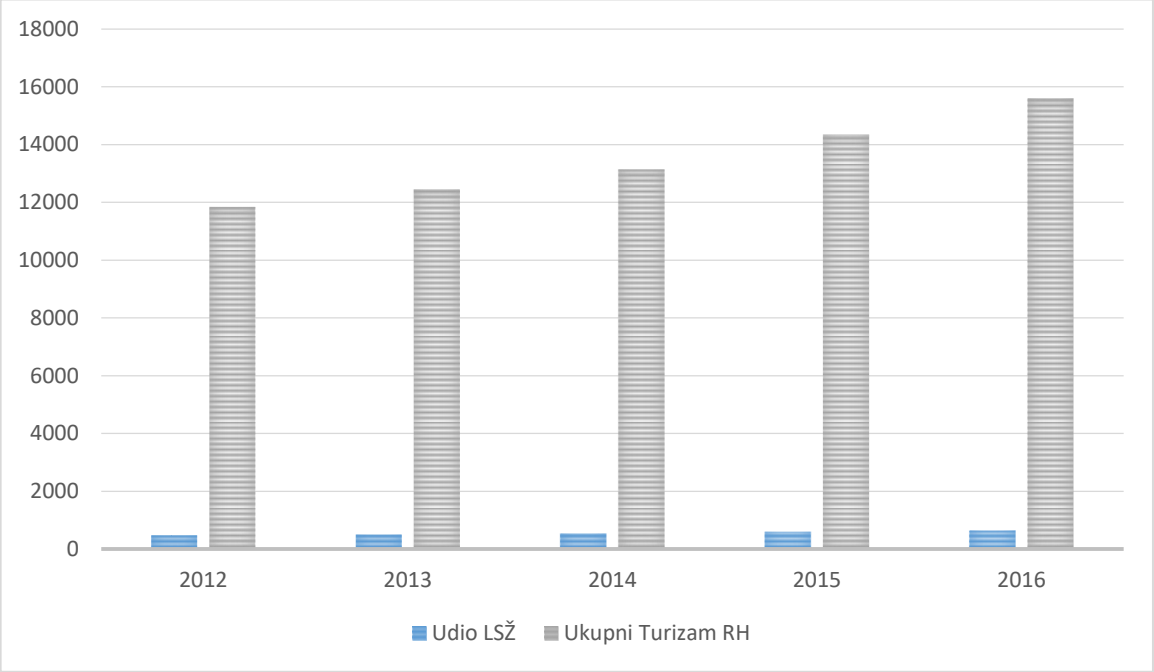
Tablica 12. Udio dolazaka stranih turista Ličko – senjske županije u ukupnom turizmu Republike Hrvatske, od 2012. - 2016. godine

Dolasci (u 000)	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Ličko – senjska županija	467	493	523	574,70	621,1
Republika Hrvatska	11.835	12.442	13.129	14.343,30	15.594,1
Udio LSŽ u %	3,9	4,0	4,0	4,0	4,0

Izvor: Izrada autorice prema Turizam u brojkama, Ministarstvo turizma Republike Hrvatske za 2012., 2013., 2014., 2015., 2016.g.

Glavni razlozi niskog udjela turizma Ličko – senjske županije u ukupnom turizmu Republike Hrvatske je ponajviše utjecaj ranije spomenutog modela *sea and sun*, te spor razvoj ruralnog turizma. *Sea and sun* model je zastario i potrebno je nove modele poput ruralnog turizma što brže implementirati i na vrijeme se postaviti kao top destinacija u novom dobu hrvatskog turizma. Iako podaci prikazuju prosječnu godišnju stopu od 7,39% i pozitivan rast u broju dolazaka, ukupni udio stagnira posljednje četiri godine. U 2016. godini ostvareno je povećanje od 31,76% usporedno s 2012. godinom što govori o pozitivnim pomacima u razvoju turizma i odmicanju od *sun and sea* modela te razvoju nove ponude koja posljedično privlači nove genereacije turista.

Grafikon 10. Grafički prikaz udjela dolazaka stranih turista Ličko – senjske županije u ukupnom turizmu Republike Hrvatske, od 2012. - 2016. godine

Izvor: Izrada autorice prema Tablici 12. Udio dolazaka stranih turista Ličko – senjske županije u ukupnom turizmu Republike Hrvatske, od 2012. - 2016. godine

Daljnim razvojem ruralnog turizma, ulaganjem u infrastrukturu i mala obiteljska poljoprivredna poduzeća može se očekivati porast turizma u kontinentalnom dijelu Hrvatske. Također je potrebno uz kvalitetnu uslugu ponuditi i kvalitetno oglašavanje, koje se također treba odmaknuti od zastarjelih modela i ponuditi nešto novo. Kao primjer može poslužiti

Island, kada nakon financijskog kraha u 2008. godini, u 2010. godini dolazi do erupcije vulkana čiji je pepeo onemogućio zračni promet nad Europom. Islanđani su iskoristili medijsku pozornost i turizam orijentirali na posjete prirodi, očaravajućim krajolicima i svemu što priroda nudi. Uspoređujući 2009. godinu kada je ukupan broj posjetitelja Islandu bio 493.940 i 2016. godinu sa 1.792.201 posjetitelja vidljiv je porast od 263% u promatranom razdoblju.

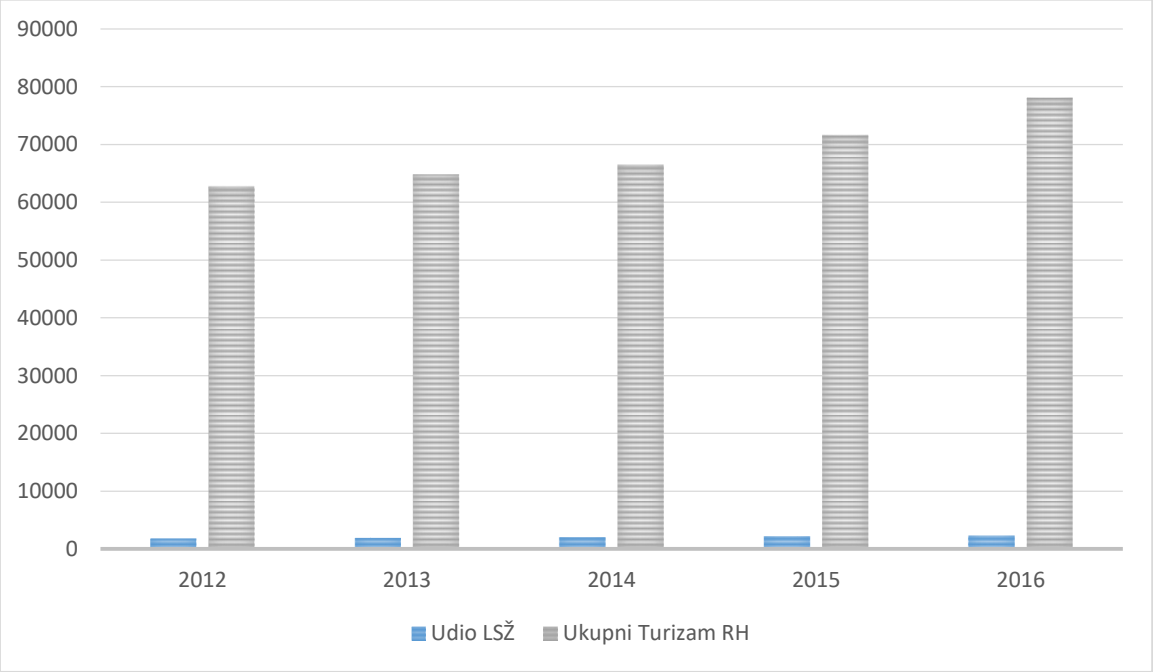
Tablica 13. Udio noćenja stranih turista Ličko – senjske županije u ukupnom turizmu Republike Hrvatske, od 2012. - 2016. godine

Noćenja (u 000)	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Ličko – senjska županija	1.824	1.950	2.031	2.198,3	2.322,8
Republika Hrvatska	62.743	64.828	66.484	71.605,3	78.049,9
Udio LSŽ u %	2,9	3,0	3,1	3,1	3,0

Izvor: Izrada autorice prema Turizam u brojkama, Ministarstvo turizma Republike Hrvatske za 2012., 2013., 2014., 2015., 2016.g.

Udio noćenja ima porast od 27,35% u 2016. godini naspram 2012. godine, uz prosječnu godišnju stopu od 6,23% za promatrano razdoblje. Udio noćenja u Ličko – senjskoj je promjenjiv ali ne prelazi 3,1 % u 2014. i 2015. godini, dok je u 2016. godini zamijećen pad na 3,0%. Nakon ostvarenog dolaska turista, potrebno je kvalitetnom i šarolikom ponudom ostvariti produženje njegova odmora. Iz priložene tablice vidljivo je kako se broj noćenja povećava za 6,91% u 2013. godini, 4,15% u 2014. godini, 8,24% u 2015. godini i za 5,66% u 2016. godini naspram prijašnje. Sukladno navedenom, najveći porast broja noćenja u Ličko – senjskoj županiji zabilježen je u 2015. godini naspram 2014. godine.

Grafikon 11. Grafički prikaz udjela noćenja stranih turista Ličko – senjske županije u ukupnom turizmu Republike Hrvatske, od 2012. - 2016. godine

Izvor: Izrada autorice prema Tablici 13. Udio noćenja stranih turista Ličko – senjske županije u ukupnom turizmu Republike Hrvatske, od 2012. - 2016. godine

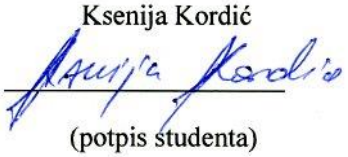
Na grafičkom prikazu vidljiv je srazmjer porasta ukupnog broja noćenja na nacionalnoj razini s brojem noćenja ostvarenima u Ličko – senjskoj županije. Širenjem ponuda aktivnosti i usmjeravanjem turista u šarolikost ponude moguće je ostvariti zainteresiranost i produženje boravka. Kako je ranije navedeno, sve više turista očekuje vrijednost i kvalitetu za svoj novac, a uz ponudu koja bi to ostvarila povećati će se i broj noćenja.

6. Zaključak

Praćenjem razvoja turizma od njegovih početaka do modernih oblika turizma, posebice je važno promatrati turizam i na mikro razinama. Promjene koje nastaju upravo na toj razini su promjene koje utječu na makro razinu i koje se očituju na priljevu turista, njihovoj potrošnji, angažmanu pri boravku i u konačnici na broju ponovnih posjeta. Kako bi se turizam mogao kvalitetno razvijati potrebno je sustavno analizirati ostvarene rezultate i na temelju njih donositi pretpostavke i planove za budućnost. Cilj ovog rada je statistička analiza turizma u Ličko - senjskoj županiji kako bi se utvrdilo kretanje parametara (smještajni kapaciteti, dolasci i noćenja) u promatranom razdoblju do 2011. do 2016. godine. Korištenjem tabličnih i grafičkih prikaza, te pomoću pokazatelja deskriptivne statistike prikazan je utjecaj vanjskih faktora odnosno ekonomske situacije i promjene u modelu ponašanja turista na razvoj turizma Ličko – senjske županije. Empirijski rezultati ukazuju na nekoliko vrlo važnih zaključaka. Prvenstveno, kao ruralna regija, županija Ličko – senjska, je u prve tri promatrane godine ostvarivala znatno niže dolaske i noćenja turista naspram morskih odredišta unutar županije. Model *sun and sea* i nedovoljan razvoj ruralne turističke ponude omogućavao je vrlo ograničenu ponudu turistima koji uvijek žele više. Ulaskom u svjetsku ekonomsku krizu i vrhuncem iste 2012. godine, bilježi se promjena u strukturi turističke ponude. Opadaju smještajni kapaciteti, opada broj dolazaka i noćenja u ruralnim mjestima dok standardna turistička ponuda stagnira. Posljedično opadaju i smještajni kapaciteti u kolektivnim i privatnim smještajima. Izlazak iz krize na svjetskoj razini donosi nove promjene u 2013. godini, ovaj puta u strukturi turista. Prosječan turist se odmaknuo od slike četveročlane obitelji koja ljetuje tjedan dana na morskoj obali i odlazi kući. Prosječan turist je sada osoba koja želi vidjeti više, iskusiti više i probati više. Utjecaj takvih turista je jasno vidljiv i na turizmu Ličko – senjske županije. Parcijalnim izlaskom iz krize vidljiv je porast obiteljskih gospodarstva, mini farmi, porast smještajnih kapaciteta u kontinenalnim ruralnim područjima, porast ukupne turističke ponude (*rent-a-bike,* restorani, *image* sela i malih mjesta, obnova kulturnih dobara), dakle najvažnija promjena je odmak od *sea and sun* modela. Sukladno tome, budućnost turističkog *boom-a* leži upravo u ruralnom turizmu i razvoju ponude koja će turista okupirati i ponuditi mu pregršt aktivnosti. Pokazatelji kvalitetnog razvoja turističke ponude i usluge su upravo u podacima kako je u posljednje tri godine došlo do produžetka boravka turista na odredištu, posebice na odredištima koja su u sklopu ruralnih područja. Ako

se u obzir uzme činjenica da turizam čini visok udio BDP-a, tada je razvoj istog vrlo bitan, a budućnost turizma leži u ruralnom razvoju. Ličko – senjska županija obiluje prirodnim ljepotama, nacionalnim parkovima, vodenim tokovima i planinskim okruženjem. Korištenjem samo djelića dostupnih resursa i uz veliku kontrolu i očuvanje okoliša, te uz ciljana ulaganja u obiteljska gospodarstva i ruralnu ponudu, županija može kroz period od narednih deset godina postati europsko odredište za cjelogodišnji turizam.

Ksenija Kordić

(potpis studenta)

7. Literatura

KNJIGE

1. Marković S. i Z., Osnove turizma, Školska knjiga, Zagreb 1987., str. 14.
2. Cicvarić, A.; Ekonomika turizma,. Zagreb, Čakovec, 1990., str. 28-29.
3. Ružić, P.; „Ruralni turizam“, Ustanova za cjeloživotno učenje Magistra, Pula, 2009., str.14
4. Pivac, S., Rozga, A.: Statistika za socijalna istraživanja, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Biblioteka Suvremena nastava, Split, 2006., str.9.
5. Bubić A., Osnove statistike u društvenim i obrazovnim znanostima, Split 2012., str. 31
6. Biljan August, M., Pivac, S., Štambuk, A.; Uporaba statistike u ekonomiji, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2009.
7. Hrvatska gospodarska komora Otočac, Statistički pokazatelji – turizam Ličko-senjska županija / 2011.,Otočac, 2012.
8. Hrvatska gospodarska komora Otočac, Turizam LSŽ u brojkama 2013., Otočac, 2014.

INTERNET IZVORI

1. Ličko senjska županija , Opći podaci, http://www.licko-senjska.hr/ Ličko senjska županija
2. Strategija ukupnog razvoja Grada Novalje 2016.- 2020. - Grad Novalja http://www.novalja.hr/admin/ustroj/strategija_ukupnog_razvoja_grada_novalje_2016-2020.pdf
3. Županijska razvojna strategija 2020.g. http://www.lsz-lira.hr/index/posljednje-objavljeni
4. Strategija ruralnog razvoja Republike Hrvatske, www.mps.hr/UserDocsImages/strategije/STRATEGIJA_RR_19-05-081.doc
5. Strukturni fondovi - Program ruralnog razvoja 2014.-2020., www.strukturnifondovi.hr/program-ruralnog-razvoja-2014-2020
6. Priopćenje DZS, Turizam kumulativni podaci, http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/04-03-02_01_2012.htm

7. Turizam LSŽ u brojkama 2014., https://www.hgk.hr/documents/turisticki-promet-u-lszsezona-201457bedb7fcfed1.pdf
8. Turizam LSŽ u brojkama 2015., http://www.hgk.hr/documents/turisticki-promet-u-lszi-xii-201557bd88ad746cc.pdf
9. Turizam LSŽ u brojkama I-IX 2016., http://www.hgk.hr/documents/turisticki-promet-u-lszi-ix-201658b9245d27d4d.pdf
10. Turizam u 2011., http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/SI-1463.pdf
11. Turizam u 2012., http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2013/SI-1491.pdf
12. Turizam u 2013., http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2014/SI-1515.pdf
13. Turizam u 2014., http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2015/SI-1539.pdf
14. Turizam u 2015., http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/SI-1564.pdf
15. Turizam u brojkama 2012., www.htz.hr/sites/default/files/2016-11/Turizam-u-brojkama-2012.pdf
16. Turizam u brojkama 2013., www.htz.hr/sites/default/files/2016-11/Turizam-u-brojkama-2013.pdf
17. Turizam u brojkama 2014., www.htz.hr/sites/default/files/2016-11/Turizam-u-brojkama-2014.pdf
18. Turizam u brojkama 2015., www.mint.hr/UserDocsImages/TUB2015HR.pdf
19. Turizam u brojkama 2016., www.mint.hr/UserDocsImages/170605_TUB-HR_%20016.pdf

Popis tablica

Tablica 1: Ruralna i urbana područja, stanovništvo prema OECD kriteriju
Tablica 2: Prikaz podataka smještajnih kapaciteta u Ličko senjskoj županiji od 2011. – 2013. godine.

Tablica 3: Smještajni kapaciteti Ličko senjske županije po gradovima u periodu od 2011. – 2015.

Tablica 4: Izračun podataka potrebnih za utvrđivanje koeficijenta varijabilnosti

Tablica 5: Analiza porasta smještajnih kapaciteta na razini županije 2011. – 2015.g

Tablica 6: Turistički dolasci i noćenja od 2011. – 2016. godine

Tablica 7: Prosječna dužina boravka po gradovima i općinama (pregled po mjesecima)

Tablica 8: Podaci o dolascima u Ličko senjsku županiju u 2016. godini.

Tablica 9: Kumulativni podaci gradova Ličko senjske županije u razdoblju od 2013. – 2016.

Tablica 10: Struktura stranih i domaćih turista, dolasci od 2012. - 2016. godine

Tablica 11. Dolasci stranih turista prema zemlji porijekla, od 2012. - 2016. godine

Tablica 12. Udio dolazaka stranih turista Ličko – senjske županije u ukupnom turizmu Republike Hrvatske, od 2012. - 2016. godine

Tablica 13. Udio noćenja stranih turista Ličko – senjske županije u ukupnom turizmu Republike Hrvatske, od 2012. - 2016. godine

Popis grafikona

Grafikon 1: Prikaz podataka smještajnih kapaciteta u Ličko senjskoj županiji od 2011. – 2013 godine.

Grafikon 2: Prikaz vrijednosti koeficijenta varijabilnosti

Grafikon 3: Grafički prikaz porasta smještajnih kapaciteta od 2011. – 2015. godine

Grafikon 4: Prikaz podataka turističkih dolazaka i noćenja od 2011. – 2016 godine

Grafikon 5: Podaci o dolascima u Ličko senjsku županiju u 2016. godini po mjesecima

Grafikon 6: Grafički prikaz dolazaka turista u gradove Ličko senjske županije od 2013. – 2016. godine.

Grafikon 7: Grafički prikaz noćenja turista u gradove Ličko senjske županije od 2013. – 2016. godine.

Grafikon 8: Grafički prikaz strukture stranih i domaćih turista, dolasci od 2012. - 2016. godine

Grafikon 9. Grafički prikaz dolazaka stranih turista prema zemlji porijekla, od 2012. - 2016. godine

Grafikon 10. Grafički prikaz udjela dolazaka stranih turista Ličko – senjske županije u ukupnom turizmu Republike Hrvatske, od 2012. - 2016. godine

Grafikon 11. Grafički prikaz udjela noćenja stranih turista Ličko – senjske županije u ukupnom turizmu Republike Hrvatske, od 2012. - 2016. godine

Popis slika

Slika 1. Karta Ličko - Senjske županije

Slika 2. Oblici nekoliko različitih vrsta distribucija

Slika 3. Kolmogorov - Smirnov test, mjere asimetrije distribucije, mjere izduženosti distribucije